Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...1921 оной ...21-hээ гарана. | № 119 (18442) | 1990 оной майн 24, четверг | Сэн 3 мүн.

РСФСР-эй Арадай депутадуудай нэгэдэхи съезд

...УЛДЫДАНГИ БЭШЭ БАЙДАЛТАЙ РОССИН ТҮЛӨӨ

дорхойлhон гол эрхэ нүхэсэлнүүд тухай, элдэб нютагуудай, тусхайлан, Алас-Дурна зүгэй, Буряадай болон Забайкалиин үйлэдбэрилгын хүснүүдые хүгжөөлгын удаан болзорой программанууд тухай, сүлөөтэ эдэгүүрэй экономикодо оролго эрдэм, техникын дэбжэлтын үүргэ тухай, Америкын Холбоото Штадуудтай болон Японтой харилсаанай талаар правительствын гадаадын экономическэ ябуулганууд тухай депутадууд асууhан байгаа.

Социальна hалбарине сэшаадань хүгжөөхэ асуудалаар тэдэнэр илангаа эзэр hониршохожо байhанаа мэдүүлээ hэн. Тэрэ тоодо арадай эрдэм hуралсалай материальна үндэhэ, hургуулиин оролдог хүүгэдэй эмхи зургаануудай ажал ябуулгын асуудал боложо байна. Энэ hалбарида тохёолдоhон байдалай орёо хүшэр байhые правительство hайн ойлгоно гэжэ республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ мэдүүлээ. Гансал энэ hалбарида бэшэ, харин элүүрые хамгаалгада, соёл болбосоролдо хүшэр бэрхэшээлтэй байдал тохёолдонхой. Арадай эрдэм hуралсалые хүгжөөхэ талаар гаргашануудай хубита саг үргэлжэ доошолжо, нёдондо жэл арбан жэлэй урда тээхи хэмжээндэ хүргэгдөө hэн. Тиигэбэ ябашье, байдал тогтууритай боложо байна. hургуулинуудые, хүүгэдэй саадуудые барилгада капитальна hомололгонууд мүнөө хоёр дахин үргэдхэгдөө. Нютагуудай өөhэдөө өөhэдыгөө хүтэлбэрилгэдэ, өөhэдынгөө олоhон мүнгөөр өөhэдыгөө хангалгада ороhонтой дашарамдуулан, нютагай засагаархид арадай эрдэм hуралсалда ехэ мүнгэ бюджедhээ таhалжа үгэхэ аргатай болобо.

Республика дотор гэр байрын программые бэелүүлхэ тухай асуудал хадаа ээлжээтэ шухала зорилго болоно. Хэрбээ бидэнэй мүнөөнэйхидэл адляар хүдэлхэ болоо гээшэ haамнай, «Гэр байра-2000» гэhэн программа бэелүүлэгдэхэгүй байна гэжэ үгэ хэлэгшэ энэ асуудалые хаража үзэхэдөө тэмдэглээ. Нёдондо жэл байрын гэрнүүдые барижа, ашаглалгада оруулха түсэб таhалдуулагдаhан байгаа. Энэ жэлдэ гэзгдэлээ усадхахаар хараалагдана. Арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэлдэ хараалагдаhан капитальна hомололгонууд 9 миллиард шахуу түхэригөөр дээшэлүүлэгдэхэ, гэбэшье энэнь тон бага байна. Зорилгоёо амжалтатайгаар дүүргэхын тула үшөө 200 миллионhоо дээшэ дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүдые нэмэжэ бариха зорилго түс программада нэмэгдэнэ.

Холын Хойто зүгэй районуудта ажаhуудаг хүн зоной байдалые жэгдэ hайн болгохо асуудалнуудта РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ тогтожо хэлэхэдээ, эдэ нютагуудай социально-экономическа хүгжэлтын программа бии, үсөөн тоото арадууд тухай хуули бэлдэгдэжэ байна гэжэ мэдээсэбэ. Эндэхи байгаалиие хамгаалха тухай Министрнүүдэй

Соведэй шиидхэбэри баталагдан абтаа.

Чернобылиин АЭС-тэ болоhон аюул усалhаа уламжалан, Брянска областиин районуудай радиацида ороhон тухай дүрбэн жэлэй туршада дуугүй байhан тухай ажалладаhан А. В. Власов харюусахадаа, правительстве шүүмжэлэн байгаа. Үнэхөөрөөшье, Брянска, Калужска, Тульска, Орловско областинуудай газар дээрэхи Чернобылиин тухай асуудалые нюуса байhан хонгалтагүй. Чернобылиин аюул усалай хойшолонгуудые усадхаха тухай гүрэнэй программа бэелүүлэгдэхэ ... Брянска областиин газар дээрэхи байдалые туримдууhан ... Россин Федерацин дотор 5 миллиардhаа дээшэ түхэриг гаргашалагдаха ёhотой. Энэнь Украина болон Белоруссиинхитай адли бшуу.

— Минии асуудалда, мүн Брянскhаа дэбжүүлэгдэhэн депутат С. Н. Фетисовэй асуудалда харюусахадаа, радиацида дайрагдаhан Россин газар нютагуудые национальна аюул усалай зоно болгожо соносхоод, ехэ туhаламжа үзүүлхые хараалжа байhанаа мэдүүлhэн республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын найдуулганууд намайе баярлуулба,— гэжэ ТАСС-ай корреспондент **Ю. Е. Лойкин** мэдүүлhэн байгаа.— Чернобылиин аюул усалай хойшолонгуудые усадхалгада хабаатай олохон асуудалнуудые мэдэржэ, правительствын анхаралда абаха гээшэ шухала удха шанартай. Угайдхадаа, Брянска область радиацида дайрагдаhан нютагуудай гол хубида оршоно бшуу. Энээнэй тула Брянска областьдо правительственна комитет байгуулагдаха ёhотой. Энээн тухай Александр Владимирович Власов мүн лэ дурдаа hэн. Энэ дурадхалые бэелүүлгэhээ Брянска областиин 100 мянга гаран хүн зониие радиацида дайрагдаагүй эрюун сэбэр нютагуудта нүүлгэхэ, тэдэнэртэ зорюулжа hуурин тосхонуудые байгуулха, үхибүүдэй элүүрые хамгаалгые, бүхы хүн зониие медицинскэ талаар хангалгые hайжаруулха хэмжээнүүдые дары бэелүүлгэ дулдыдаха гэжэ съездын ендэр дээрэhээ хэлэхэ байнаб.

Съезд зүблэхэ зүйлэй удаадахи асуудалда оробо. РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **В. И. Воротников** Россин Федерациин дулдыданги бэшэ байдал, шэнэ союзна хэлсээн, арадай засаг эрхилэлгэ тухай элидхэл хэбэ.

Манай республика бэеэ даанхай, дулдыданги бэшэ гүрэн болоходоо, бүхы Советскэ Союзые амжалтатайгаар хүгжөөлгэдэ нүлөөлжэ шадаха байна гэжэ тэрэ хэлээ. Манайда дулдыданги бэшэ байдалай бүхы шухала зүйлнүүд байха ёhотой. Өөрын экономическа, политическэ ба соёлой байгуулалтанууд. Гансал өөрын туг, герб болон гимн бэшэ, харин өөhэдын бэеэ дааhан байдалай бата политика хэрэгтэй. Союзна республикануудтай манай харилсаанууд нэгэ нэгэнэйнгээ дулдыданги бэшэ байдалые хүндэлэлгын али алиндаа ашатай туhатай байлгын, жэгдэ hайн, тогтууритай харилсаанай гол ёhонуудай үндэhөөр тогтоогдохо зэргэтэй.

Түбэй болон республикануудай эрхэнүүдые, этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые хизаарлаха тухай haяхан баталагдан абтаhан союзна хуулинуудые зохёолгодо бидэ хубитаяа оруулаа hэмди. Эдэ бүгэдын ашаар Россин Федераци газар дээрээ бүхы засагаа бүрин хүсэдөөр бэелүүлжэ, үнэхөөрөөшье, бэеэ даанхай, дулдыданги бэшэ байдалтай болохо байна.

Шэнэ Союзна хэлсээе баталан абахые РСФСР ехэтэ хүсэнэ. Энэ хэлсээн түбэй зургаануудай мэдэлдэ союзна республикануудай hайн дураараа дамжуулhан бүлэг асуудалнуудые тодорхойлхоhоо гадна, тэдэнэй ниитын экономическа ба политическэ хүсые бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэhэн хүсэлэл оролдолгонуудые аша үрэ ехэтэйгээр шэглүүлхэ хэргы зам нээхэ ёhотой. Имагтал тэрэ республикануудай хоорондохи адли тэгшэ эрхэтэй, үнэн зүб хэлсээнэй харилсаануудые hайжаруулхын тула, эдэнэй хоорондохи хоёр ба олон талын харилсаае хүгжөөхын тула хуулита үндэhэ hуури табиха ёhотой.

Тэрэнэй удхын республикын, бүхы Советскэ Союзай аша туhада таараладан зохилдохын тула союзна хэлсээнэй проект бэлдэхыень Россин Федерациин Верховно Соведтэ даалгаха гэhэн дурадхалые элидхэлшэ съездын үзэмжэдэ табиба.

Али бүхы республикадал адли, Россин дулдыданги бэшэ байдал хадаа тэрэнэй газар дээрэ ажаhуудаг хүнүүдэй аша туhада материальна ба оюун ухаан бодолой баялигуудые бэеэ даагаад хэрэглэхыень тула ёhын тэдысэ ба бодото бүхы эрхэнүүдые олгохо гэhэн удхатай гэжэ тэрэ үгэеэ үргэлжэлүүлбэ. Тиихэдээ доторой байгуулалтын, гадаадын харилсаанай бүхы арад зоной ёho заншалнуудта, эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ, хүсэл эрмэлзэлнүүдтэ тааралдаха зэргэтэй.

hүүлэй үедэ Россин Федераци дотор дуталдажа байhан гүрэнэй шатануудые байгуулха, хүтэлбэрилгын зарим зургаануудые бүрилдүүлхэ талаар алхамууд хэгдэжэ байна. Хүтэлбэрилгын шэнэ байгуулamжануудые тогтоохо гээшэ бүхы гүрэнэй засаг захиргаание бэхижүүлхэ юм. РСФСР-эй арадай депутадуудай съездые зарлалга, Россин хоёр палататай Верховно Соведые hунгалга хадаа республикын гүрэнэй дулдыданги бэшэ байдалые бэхижүүлхэ замда шухала шата болоно. Энэ хадаа бодото, зохёон байгуулхы демократиие бэхижүүлгын нүлөө ехэтэй эрхэ нүхэсэлнүүд, арад зоной дулдыданги бэшэ хүсэл эрмэлзэлые элирхэйлэн харуулха найдамтай түхэл шэнжэ болоно.

Дулдыданги бэшэ байдалай эрхэнүүд, ажал хэрэгүүдээ бэеэ даагаад эрхилхэ арга боломжонууд Россида шухала хэрэгтэй. Энэнь общество дотор демократиие гүнзэгыгөөр нэбтэрүүлхэ замаар амжалтатайгаар дабшаха арга олгохо байна. Социализмын эрхэ байдалда эрхэтэд имагтал адли тэгшэ бэшэ, харин бүрин ба бодото эрхэнүүдтэй байха ёhотой. Демократаар далдалагдажа, обществодо харша ябуулганууд, үймөө хүлгөө таталhан, эб эе таhалhан хүсэнүүдэй ябуулганууд бэелүүлэгдэхэ ёhогүй.

Орон дотор арадай засагые бэхижүүлhэн бүлэг хуулиин актнуудые СССР-эй Арадай депутадуудай съезд, Верховно Совет баталан абаа. Тэдэнэртэ түшэглэжэ, өөhэдын хуулиин документнүүдые зохёохо ёhотойбди гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Эдэ бүгэдэ республикын гүрэнэй хүгжэлтын түхэл шэнжые, тэрэнэй социально-экономическа байгуулалтые, федеративна байгуулалтые элирхэйлэн харуулха ёhотой.

Республикын Верховно Соведэй хуули зохёолгын ба эмхидхэлэй ажал ябуулгаяа амжалтатайгаар бэелүүлхын тула Россида дулдыданги бэшэ байдал хэрэгтэй. Тиихэдээ эрхэтэдэй социальна эрилтэнүүдые хангаха, арад зоной hуудал байдалые hайжаруулха орёо шухала зорилгонуудые бодотоор шиидхэхэ шухала.

Социальна асуудалнуудые шиидхэхэдээ нютагай Соведүүд тэдэнэй мэдэлэй газар дээрэхи предприятинуудта, эмхинүүдтэ үүргэ нүлөөгөө үзүүлхэ зэргэтэй.

Зөөри тухай, Газар тухай, Хуулинуудые баталан абалга экономическа харилсаануудые гүнзэгыгөөр хубилган шэнэдхэхэ арга боломжонуудые нээхэ ёhотой.

Оршон тойронхи байгаалиие хамгаалха талаар тохёолдожо байhан хүшэр хүндэ байдалые зайсуулха хэрэгтэ дулдыданги бэшэ байдалай эрхэнүүд ехэ үүргэ дүүргэхэ ёhотой гэжэ РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ саашадаа тэмдэглээ. Россин соёл болбосоролые hэргээхэ, хүгжөөхэ асуудалнуудые шиидхэлгэ шухала удха шанартай байна. Соёл болон эрдэм hуралсалые хүгжөөлгэдэ нүлөө үзүүлхэ уялгатай гүрэнэй эмхи зургаануудай ажал ябуулгануудые Верховно Совет болон правительство hулаар хинадаг, зохихо министерствэнүүд болон албан зургаануудта багаар туhалдаг байгаа гэжэ тэрэ хэлэбэ. Агуухэ Россин соёлой туйлалтануудые сахихын, арьбадхахын тула хүсэлэл оролдолгонуудаа эдэбхижүүлхэ хэрэгтэй.

Нацинууд хоорондын харилсаанай асуудалнууд тухай элидхэлшэ тогтоходоо, республикын ехэ ба үсөөн тоото арад бүхэнэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангалгада анхаралаа хандуулха шухала гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. Автономито эмхидэлнүүдэй эрхэнүүдые нилээд үргэдхэхэ шухала. Хани барисаанай ба аха нүхэсэлэй заншалта ёho гуримууд улам бата бэхи болгогдохо зэргэтэй гэжэ Россин бүхы арад зүрхэ сэдьхэлhээ хүсэнэ. Энээниие бэелүүлгэдэ нүлөөлхэ гээшэ республикын арадай депутадуудай нэгэдэхи съездын, Верховно Соведэй, тэрэнэй комитедүүдэй болон комиссинуудай, правительствын түрүүшын ээлжээнэй зорилго мүн. Уласхоорондын хэрэгүүдтэ республикын дулдыданги бэшэ байдалые үргэдхэхэ талаар шэглүүлэгдэhэн дурадхалнуудта анхарха хэрэгтэй гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлээ. Тусхайлбал, Нэгэдэмэл Нацинуудай Организацида, Европын ба Азиин нютагай эмхинүүдтэ Россин Федерациие хабаадуулха шухала байhан тухай асуудал табигдана. РСФСР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын эрхэ ба уялгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Россин министр хадаа СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо байха ёhотой.

Россин эрхэнүүдые үргэдхэлгэ Союзай болон бусад республикануудай хоорондохи холбоое hуларуулхагүй байна гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. Тад hөөргэ, Советскэ Союз хадаа адли тэгшэ республиканууд haa бүридэhэн гүрэн болоно бшуу.

Юрэ дулдыданги бэшэ байдалтай байхын тула бэеэ дааhан байдалтай болохо гэжэ бэшэбди гэжэ В. И. Воротников түгэсхэлдөө хэлэбэ. Энэмнай арадай гүрэн түрын түхэл маяг болоно гээшэ.

Россин Федерациин дулдыданги бэшэ байдал тухай деклараци баталан абахыень РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ съездэ дурадхаба. Тэрэ нангин гол ёhые соносхохоhоо гадна, республикын Верховно Соведэй ба правительствын ажал ябуулгын гол шэглэлнүүдые тодорхойлhон гүрэнэй документ болохо ёhотой.

Депутадууд **Б. Н. Ельцин, И. С. Савченко, М. Е. Семенов, А. Г. Гракберг, Б. Е. Немцов, С. Н. Бабурин, Д. А. Волкогонов, В. С. Фомин, И. Ф. Залевская, В. Цой, Ю. В. Юганов, М. Г. Арутюнов, В. Н. Силаев** гэгшэд элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаhан байгаа.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо **Л. А. Горшков** нютагhаа тэрьедэжэ гаргашадые түбхинүүлхэ асуудалаар тайлбаринуудые үгэбэ.

СССР-эй Президент **М. С. Горбачев**, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Трүүлэгшэ **Н. И. Рыжков**, СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ **А. И. Лукьянов**, ороной гүрэнэй ба политическэ хүтэлбэриин гэшүүд съездэ хабаадаhан байгаа.

Съезд хүдэлмэрээ майн 23-да үргэлжэлүүлээ.

(ТАСС).

СССР-эй Верховно Соведэй

гурбадахи сесси

Эрхэтэн байха уялгатай гү?

Майн 22-ой парламентска үдэр Союзай Соведэй хүдэлмэреэр эхилбэ. Зүблэхэ зүйлэй түрүүшын асуудал—СССР-эй эрхэтэн байха тухай хуулиин проект зүбшэн хэлсэгдэбэ. Бүри хоёрдохи сесси дээрэ депутадууд тэрэниие хаража үзэhэн, гол зүйлнүүдыень hайшааhан байгаа. Тэдэнэй даалгабаряар Хуулиин талаар Верховно Соведэй комитет, мүн эрхэтэн байлгын асуудалнуудаар Верховно Соведэй Президиумэй комисси 50 гаран статьянуудhaa бүридэhэн документын 20 статьягай текстнүүдтэ хубилалтануудые оруулаа.

Хуули ёhото гүрэн байгуулгада шэлжэн оролгые хангаха документнүүдэй дунда түс хуулиин шухала байhыень статьянуудай иимэ олон тоо харуулна. Хүсэлдүүлэн бэлдэгдэhэн проекттэй танилсуулха зуураа, хуулиин талаар комитедэй түрүүлэгшын орлогшо К. Д. Лубенченко энэ зүйлые онсолон тэмдэглэбэ. СССР-эй эрхэтэн байлгын хуули хүнэй болон Совет гүрэнэй саг үргэлжын политико-хуулиин холбоое тодорхойлно.

СССР-тэ хүн бүхэн эрхэтэн байха эрхэтэй гэжэ хуули соо хэлэгдэнэ. Эрхэтэн байлгые хэншье дураараа болюулжэ шадахагүй, хубилгаха эрхэгүй. Совет гүрэн эрхэтэдэйнгээ урда, тэдэнь өөhэдынгөө ээлжээндэ гүрэнэй урда харюусалгатай байха ёhотой.

Депутадууд түс хуулиин статья бүхэниие зүбшэн хэлсэжэ, хүнэй эрхые али болохо аашануудhaa хамгаалха уялгатай документдэ ехэ удха шанар олгодог байhанаа тэмдэглэбэ. Хүсэндөө байгаа хуулиhaa ямар илгаан бииб гэбэл, хилын саана ажаhуудаг хүнүүд лэ СССР-эй эрхэтэн байха эрхээ хаhагдажа болохо гэжэ шэнэ хуулиин дүримөөр хараалагдана.

Эрхэтэн байлгые болюулха тухай статья тушаа эгээл шангa үгэ буляалдаан болобо. Тобшолон хэлэбэл, гүрэнэй аша туhада гү, али гүрэнэй аюулгүй байдалда горитой хохидол ушаруулга хадаа эрхэтэн байха эрхые хаhаха шалтагаан болоно гэhэн бодол тушаа арсалдаанууд гараhан байна. «Гүрэнэй аша туhа» гэhэн найруулгые болюулхые дурадхагдаба, юуб гэбэл, нюур харангяар абтаhан шиидхэбэринүүдые үндэhэ баримта болгохын тулада тэрэ хэрэглэгдэжэ болохо байна. Олонхи депутадууд энэ дурадхалые зүбшөөнэгүй гэжэ дуугаа үгэхэдэнь элирээ.

Совет хуулиие, орон соохи харилсаануудые энэрхы шэнжэтэй болгохо талаар хэдэ хэдэн хубилалтанууд шэнэ проект соо хараалагдана. Тобшолон хэлэбэл, эрхэтэн байха эрхээ хаhагдаhан хүнүүдhээ СССР-эй болон союзна республикануудай шагналнуудые бусаажа абаха тухай ёho гурим документын текст сооhоо гаргаха шиидхэбэри депутадууд баталан абаба.

Хэрбээ СССР-эй уласхоорондын договороор түс хуулиинхиhaa ондоо дүримүүдэй тогтоогдоо haaнь, тэдэнь хэрэглэгдэхэ юм гээд hүүлшын статья соо хэлэгдэнэ.

Палата түс хуулиие, мүн тэрэниие хүсэндэнь оруулха гурим тухай тогтоол баталан абаба.

Үдын хоолой сагые хойшолуулжа, Союзай Соведэй гэшүүд үшөө нэгэ асуудал хаража үзэбэ. «Эхэнэрнүүдтэ, гэр бүлэдэ ба үхибүүндэ хабаатай асуудалнуудаар СССР-эй Хуулиин зарим документнүүдтэ хубилалтанууд ба нэмэлтэнүүдые оруулха тухай» Хуулиин проектые Эхэнэрнүүдэй гэр бүлые, эхые ба үхибүүниие хамгаалха хэрэгүүдэй талаар парламентска комитет сессиин зүблэхэ зүйлдэ табиба. Жэлhээ үлүү саг соо түс документые бэлдэхэдэ депутадуудhaa гадна, зарим министерствэнүүд болон албан зургаанууд, эрдэмэй ба ниитын эмхинүүд хабаадаhан байха юм. Гэр бүлые бэхижүүлгэдэ, эхын ба үхибүүнэй элүүр энхые хамгаалгада, эхэнэрнүүдэй ба хуулиин наhанда хүрөөдүй үхибүүдэй Конституцяар хараалагдаhан эрхэнүүдые бэелүүлгэдэ тэдэнэй хүсэлэл оролдолгонууд шэглүүлэгдэhэн байгаа гэжэ проект тухай мэдээсэhэн комитедэй секретарь В. С. Климбик тэмдэглэбэ.

Шэнэ проект уласхоорондын актнуудай дүримүүдтэй таараладаха юм. Хараалагдаhан хэмжээнүүдэй баталан абтахада, гэр бүлэдэ, эхэнэрнүүд болон үхибүүдтэ хүнгэлэлтэнүүдые бии болгохо, тэдэнэй hуудал байдалые hайжаруулха арга олгохо. Союзна ба республиканска зургаануудай баталан абаhан нормативна документнүүдые нарижуулан хүгжөөхын тула хуулиин үндэhэ hуури байгуулха юм.

Хүсэндөө байгаа хуулинуудта эрид хубилалтануудые оруулха шухала гэжэ гол түлэб зүбшөөд, зарим асуудалнуудаар депутадууд арсалдаhан байна. Хүсэндөө байгаа Хуулиие нарижуулха хэрэгтэй гэжэ үхибүүнэй эсэгэ байлгые элирүүлэн тогтоолготой холбоотой хуулиин ба медико-биологическа асуудалнуудай шиидхэгдээгүй байhаниинь харуулаа. Зарим асуудалнуудые hүүлдэ баталха гэжэ депутадууд хэлсэбэ. Союзай Совет түс Хуулиие бүхы дээрэнь баталан абаа.

Үдын hүүлээр Национальностьнуудай Совет палатануудай заседанинуудай залда хүдэлhэн байна. Союзай Соведэй хаража үзэhэн асуудалнуудые тэрэнэй гэшүүд баhал хаража үзэбэ. Хуулиин проектнүүдые зүбшэн хэлсэхэдээ, тэдэнэр нүгөөдэ палатын ажаглалтануудые хараада абажа, өөhэдынгөө зүгhөө заhабаринуудые хэhэн, тэдэниие дэмжэхыень нүгөө палатые гуйха гэжэ шиидэhэн байна.

Эрхэтэн байха тухай, мүн эхэнэрнүүдэй, гэр бүлын ба үхибүүнэй асуудалнуудаар хуулила хубилалтануудые оруулха тухай хуулинуудые зүбшэн хэлсэжэ баталан абаба.

Майн 23-да палатанууд хамтын заседани үнгэргэхэ юм.

(ТАСС).

БҮХЭРОССИН ЗҮБЛӨӨН

Олониитэдэ мэдээсэлнүүдые тараадаг хэрэгсэлнүүдтэй РСФСР-эй дотоодын хэрэгүүдэй органуудай холбоо барисаае нарижуулан hайжаруулха харгы замууд майн 22-то Москвада дүүрэhэн семинар-зүблөөндэ хабаадагшадай гол анхаралда табигдаба.

РСФСР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствэдэ суглараhан Россин автономито республикануудай ба городуудай хэблэлэй бүлэгүүдэй хүтэлбэрилэгшэд дүй дүршэлөө халан абалсаhан, хэблэлтэй харилсаанай тодорхой түсэбүүдые хараалhан байгаа. Министерствын, СССР-эй Журналистнуудай холбооной хүдэлмэрилэгшэд, олониитэдэ мэдээсэлнүүдые тараадаг хэрэгсэлнүүдэй хуули ёho хамгаалха темээр мэргэжэhэн түлөөлэгшэд эдэнэй урда үгэ хэлэбэ.

(ТАСС).

hУНГАЛТА БОЛОХОНЬ

Локомотив-вагон заhабарилгын заводой начальник, республикын арадай депутат Н. А. Астапенко Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Промышленностиин, транспортын, хэлхээ холбооной, элшэ хүсэнэй талаар саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшээр тээмэндэ болоhон сесси дээрэ hунгагдаа hэн. Тиигэжэ заводой начальнигай уялгаhаа сүлөөлэгдэhэн байна.

Заводой цехүүдэй, таhагуудай начальнигуудай, партийна организацинуудай секретарьнарай, профкомуудай, ажалша коллективүүдэй соведүүдэй түрүүлэгшэнэрэй зүблөөн боложо, предприятиин начальнигые hунгаха тухай асуудал хаража үзөө. Тиин ажалша коллективүүдэй делегадуудай конференци зарлажа, hунгалта үнгэргэхэ гэжэ олонхиин дуугаар зүблөөн дээрэ шиидхэгдээ. hунгалта үнгэргэхэ комисси байгуулагдаа. Энэ комисси 9 хүнhөө бүридэнхэй. Заводой начальнигай кадрнуудай талаар орлогшо В. Н. Зык гэгшын хүтэлбэри доро тэдэнэр бэлэдхэлэй хүдэлмэри үргэнөөр ябуулжа эхилээ. Предприятиин начальник болохоор 2 хүнhөө мэдүүлгэ ороод байна. Энэ хэд бэ гэхэдэ, заводой ахамад инженер В. Г. Ларионов, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь А. С. Коренев гэгшэд болоно.

Комиссиин шиидхэhэнэй ёhoор байгша оной июниин 20-до hунгалта үнгэргэгдэхэ.

Т. СОБИНКОВА.

УРДАНАЙХИhАА ЭДЭБХИТЭЙ

Манай нэгэдэлэй коллектив байгша оной нэгэдэхи кварталай туршада hайнаар хүдэлжэ гараа. Ашаа зөөхэ түсэб 101,1, пассажирнуудые зөөхэ түсэб 104,9 процент бэелүүлэгдэhэн байна.

Подразделенинүүдэй дунда дэлгэрhэн мүрысөөндэ Улаан-Үдын ашаанай автотранспортна 1-дэхи предприятиин (начальнигынь Е. М. Астен), Северобайкальскын, Баргажанай автотранспортна предприятинуудай (начальнигуудынь Н. А. Авдеев, А. А. Григорян) илажа гарабад.

Ямар юумэнhээ иимэ амжалта туйлагдааб гэбэл, ажалша эхин коллективүүдтэ — бригадануудта эмхидхэлэй хүдэлмэри урданайхиhaа эдэбхитэйгээр ябуулагдана.

Н. БОДРОВА,
«Бурятавтотранс» нэгэдэлэй экономист.

...АРЮУСАЛГАТАЙ ХАhА ОРОО

байна. Энэнь 5 процентээр дээшэ hүн абтаhан болоно гээшэ. Тэрээнhээ гадуур 375 тонно hүн хубиин ажахынуудhaa худалдагдажа абтаа гэхэ гү, али үнгэрhэн жэлэйхидэ орходоо, 61 тонноор ехэ hүн абтаhан болоно. Сагаан эдеэ элбэгээр үйлэдбэрилжэ ябаhан районуудай тоодо Ахын, Сэлэнгын, Баргажанай, Яруунын, Хяагтын, Хоринн районууд оролсоно. Эдэнэрэй мүнөө жэлдэ 1989 онойхиhoo 14—41 процентээр ехэ hү haaгаад ябахадань, харин Ивалгын, Баунтын, Зэдын, Түнхэнэй, Кабанскын районуудай ажахынууд энэ талаар гээгдэлдэ оронхой. Эдэ районууд байгша ондо үнгэрhэн жэлэйхидэ орходоо, hү haaлиhaa эрид доошолуулаа.

Баргажанай, Захааминай, Ахын, Прибайкалиин, Хойто-Байгалай районуудта үмсэhөө hү худалдажа абаха хүдэлмэри оройдоошье ябуулагданагүй гэжэ тэмдэглэлтэй. Тарбагатайн райондо жэлэй эхинhээ хойшо хубиин ажахынуудhaa аяар 88 тонно hүнэй худалдагдажа абтахадань, харин Хоринн райондо оройдоол 7 центнер, Зэдын райондо 30 центнер hүн абтаhан байха юм. Эдэ тоо, баримтанууд юу гэршэлнэб гэхэдэ, энэ шухала асуудалда анхаралай hуладаhыень үшөө дахин элирхэйлжэ үгэнэ бшуу.

Үнеэн бүриhөө абтажа байhан hүнэй хэмжээе хараад үзэхэдэ, жэлэй эхинhээ хойшо үнгэрhэн дүрбэн hарын дүнгөөр республикамнай 773 килограмм hү haaгаа. Энэнь нёдондонойхидо орходоо, 4 процентээр дээшээ болоно. Хойто-Байгалай, Прибайкалиин районуудай колхоз, совхозууд үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 940—992 килограмм hү haaха, мянгатанай дабаае гаталха дүтэлэнхэй. Кабанскын, Сэлэнгын, Тарбагатайн, Ивалгын, Зэдын, Хоринн, Мухар-Шэбэрэй районууд энэ хугасаа соо үнеэн бүриhөө 800 килограммhaa дээшэ hү haaнхай юм.

Республикымнай шубуунад жэлэй эхинhээ хойшо дүн хамтадаа 100,9 мянган үндэгэ суглуулаа гэхэ гү, али жэлэйнгээ даабари 35 процент бэелүүлээд ябана. Ингэжэ тэдэнэр мүнөө жэлдэ нёдондонойхидо орходоо 12,2 мянган үндэгөөр олые суглуулба. Кабанскын районой шубуунай фабриканууд илангаяа урагшатай хүдэлжэ байна. Эндэхи шубуушад үндэгэ абаха жэлэйнгээ даабари 37 процент бэелүүлбэ.

Байгша оной үнгэрhэн дүрбэн hарын хугасаа соо бүхыдөө 14,7 мянган толгой поршоонхо, 101,7 мянган дальбараа үмсэдэ худалдагдаhан байна. Энэнь нёдондонойхидо орходоо 2,1 мянган толгой поршоонхо, 72,1 мянган дальбараа олоор худалдагдаба. Баргажанай, Загарайн, Ивалгын, Хяагтын, Тарбагатайн, Сэлэнгын районуудта илангаяа энэ хүдэлмэриин урагшатайгаар эрхилэгдэжэ байhаниинь hайшаамаар.

Январь—апрель hарануудай хугасаа соо республика доторнай бүхыдөө 49841 тугал, 48366 поршоонхо, 553097 хурьган абтаhан байха юм. Нёдондо жэлэй энэ үеынхидэ орходоо, байгша ондо түл түрэсэ үсөөнөөр абтаба. Жэшээлхэдэ, 631 тугал, 4388 толгой поршоонхо, 2875 толгой хурьган үсөөнөөр абтаhан байна. Прибайкалиин, Сэлэнгын, Баргажанай районуудай ажахынуудай зуун үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 49—46 тугал абаад түлжүүлжэ байхадань, Захааминай, Баунтын, Түнхэнэй, Ахын районуудта оройдоол 28—30 түл абтаа. Зэдын, Кабанскын районуудай колхоз, совхозуудта гол эхэ гахай бүхэнhөө эгээл олон поршоонхо абтаад, гарза хоролто багатайгаар түлжүүлэгдэнэ. Мүнөө жэлдэ Яруунын, Хэжэнгын, Ивалгын, Баргажанай, Хоринн районууд нёдондонойхидо орходоо олон хурьга абаба. Жэшээлхэдэ, Ивалгын хонишод даб дээрэ зуун эхэ хонин бүриhөө 85 түл абаад, түлжүүлжэ байна.

Мүнөөдэрэй байдалаар республика доторнай дүн хамта 3084 унаган абтаба. Тэрэ тоодо Мухар-Шэбэрэй райондо 435 унаган, Зэдын районой ажахынуудта 322, Яруунада 326 унаган абтаhан байха юм.

Малай гарзалха ушар үшөөл үсөөрүүлэгдээгүй байhаниинь харамтай. Үнгэрhэн дүрбэн hарын дүнгөөр бүхыдөө 6562 толгой эбэртэ бодо мал, энэнь нёдондо жэлэйхидэ орходоо 14 процентээр, 8918 толгой гахай, тэрэнь үнгэрhэн жэлэйхиhээ 11 процентээр, 453 адуу морид, 30 процентээр олоор гарзалаа. Илангаяа Хойто-Байгалай, Баунтын, Сэлэнгын, Хяагтын, Прибайкалиин районууд үхэрнүүдээ, Түнхэнэй, Мухар-Шэбэрэй, Ивалгын районууд гахайнуудаа, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй районууд хонидоо, Хурамхаанай, Тарбагатайн, Хяагтын районууд адуу моридоо олоор үхүүлhэн байна.

Үнгэрhэн малай үбэлжэлгын үедэ дүн хамта 45,3 мянган тонно мяхан, 102,6 мянган тонно hүн үйлэдбэрилэгдөө. Энэнь 1988-1989 онуудай малай үбэлжэлгын үеынхитэй сасуулан харахада, 5 мянган тонно мяхан, 5,8 мянган тонно hүн ехээр абтаhан байха юм.

Эдэ hайшаалта үрэ дүнгүүдэй хэды туйлагдабашье, республикын мал ажал эрхилэгшэдэй урда дабажа гарамаар хүшэр хүндэ дабаанууд үшөөл олон. Энэ жэлэй малай үбэлжэлгые эмхи гуримтайгаар түгэсхэхэ, зунай бэлшээриин хаhада хямда сэнтэй продукци элбэг дэлбэгээр үйлэдбэрилжэ абаха, түл түрэсые гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлхэ, даалгагдаhан малайнгаа ашаг шэмыень нэмэхэ гэhэн харюусалгатай зорилгонуудые малшаднай эдэ үдэрнүүдтэ шиидхэхэ уялгатай.

Хүдөө ажахын шэнжэлэл

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Шэнэдхэлгын замаар

БУУРАЛҺАА ҮГЭ ДУУЛАХА...

КПСС-эй горкомуудай, райкомуудай, парткомуудай хүдэлмэри үндэһөөрнь хубилаха, ажалша зонтой нягта холбоо барисаатай болгохо, һонирхолтой уулзалгануудые, хөөрэлдөөнүүдые холоо үнгэргэхэ, юрын ажалшадай һанал бодолые мэдэжэ абаха, байдал һуудалаарнь һонирхохо, тэдэнэртэ али болохын туһаламжа хүргэхэ болгодоно. Тэрээнгүйгөөр партиин нэрэ хүндые яашье үргэжэ шадахагүйбди. Тиимэһээ зонтой холбоо барисаатай бэхижүүлхын тула, КПСС-эй Северобайкальскын горкомой хүдэлмэрилэгшэд партиин һүүлэй жэлнүүдтэ яһалал оролдоно. Горкомой үдэрнүүдые, нэмэлэ бэшэгүүдэй үдэрнүүдые холын һуурин, посёлогуудта ходо үнгэргэдэг болонхой. Горкомой үдэрнүүдэй үнгэргэхэ үеэр ганса горкомой хүдэлмэрилэгшэд бэшэ, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд хабаадалсадаг байха юм. Эдэнэр үйлэдбэриин ажабайдалай олон асуудалнуудые хэмтээрээ шиидхэжэ байна.

Һаяшаг КПСС-эй Северобайкальскын горкомой үүсхэлээр партиин эгнээдэ 40—50 жэлдэ ябаһан ветерануудтай уулзалга үнгэргэгдэбэ. Эдэнэй олонхинь түрэл районойнгоо социально - экономическа хүгжэлтые хурдадхаха хэрэгтэ хабаадалсаһан зон. Эдэнэй зариман Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадаһан, оло дахин шархатаһан, мүнөөдэрэй амгалан байдалай түлөө шуһаа адхаһан зон. Эдэнэр одоол ехэ юумэ мэдэхэ, ажабайдалай хүшэр дабаануудые зоригтойгоор дабажа гараһан, ёһотойн баатарнууд гэжэ ааб даа.

Энэ уулзалгада 36 ветерануудай хабаадалсажа, һонирхолтой һанамжа, дурадхалнуудые оруулһан байха юм. Эвенк яһатанай түлөөлэгшэ 1939 онһоо партиин гэшүүн Анна Алексеевна Тангиульева, мүн 1939 онһоо партиин гэшүүн Мэрия Эрдынеевна Бадмаева, энэ онһоо партиин гэшүүн Филипп Семёнович Безотеческих болон бусад энэ уулзалгада хабаадалсаба.

КПСС-эй Северобайкальскын горкомой нэгэдэхи секретарь В. А. Никулинских энэ уулзалгада хабаадалсаһан эрхэм партиин, дайнай, ажалай ветерануудые халуунаар амаршалаад, сэдьхэлэй дулаан үгэнүүдээ хэлэбэ. Энэ уулзалгада хабаадалсаһан ветерануудай олонхинь 70—80 хүрэжэ абаһан хүнүүд. Гэбэшье, хүгшэн, һэргэг зандаа. В. А. Никулинских районой партийна организациин мүнөөдэрэй байдал тухай сэхэ, үнэн нооһогүйгөөр партиин ветерануудта хөөрэжэ үгэбэ.

— Һүүлэй жэлнүүдтэ зарим коммунистнууд ажал хэрэгтээ хайша хэрэгээр хандана. Олон хүн партиһаа гарана. Һүүлэй хоёр жэл соо 400 коммунист партиһаа гараба. Ганса апрель һарада болоһон КПСС-эй горкомой бюрогой заседани дээрэ бидэ 73 коммунистнуудай хэрэг хаража үзөөбди. Коммунистнуудай хэрэгүүдые тон анхаралтайгаар хаража үзэхэ, тэдэнэртэй хөөрэлдэхэ болгодоно. Һаяшаг «Нижнеангарсктрансстрой» трестын автобазын партийна организацида 10 коммунист партиһаа гараха тухай мэдүүлгэ бэшээ. Энэ мэдүүлгэ бэшэһэн коммунистнуудтай хөөрэлдэхэдэ, олон юумэн эли тодо болоо. Эдэнэй олонхинь ажалай журам хазагайруулдаг, хэдэн һараар партиин гэшүүнэй мүнгэ түлэдэггүй хүнүүд байгаа. Иимэ хүнүүдые яагаад партида хүсөөр барихабибди даа? Партиһаа гаргахал бологдоо. Иимэ хүнүүд партида хэрэггүй. Өөртөө, өөрынгөө нүхэдтэ шанга эрилтэ табидаг коммунистнууд бидэндэ хэрэгтэй. Тиимэ хүнүүд партиин ёһотой туһалагшад, мүн тэдэнэр лэ хубилган шэнэдхэлгые бэелүүлэлсэнэ. Иимэ ажалша түрүү, үнэн сэхэ коммунистнууд манай партийна организацида яһала олон. Тэдэнэр партиин, совет гүрэнэй хэрэалһан зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ дүүрэн арга шадалтай, бэелүүлэлсэжэшье ябана,—гэжэ В. А. Никулинских хэлэбэ.

Партиин болон коммунистнуудай нэрэ хүндые яагаад дээшэнь үргэхэ гээшэб? Энэ хүнгэн бэшэ асуудалда зүб харюу үгэхэ гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ. Гэбэшье партиин ветеранууд һанажа, шэбшэжэ ябаһан бодолнуудые сүм хэлэбэ.

— Би тэбин нэгэн жэлэй саана партиин гэшүүнээр абтаа хүм. Партиин гэшүүн болохын гоо урда гурбан жэл соо кандидадаар ябааб. Энэ гурбан жэл соо би коммунистнуудай, партийна организациин үгэһэн даабаринуудые жэншэдгүй дүүргэдэг һэм. Шангахан лэ шалгалта гарадаг байгаабди. Мүнөө оройдоол жэлэй туршада кандидадаар ябаад лэ партиин гэшүүн болошоно. Бидэ эндэ ехэ алдуу гарганабди. Тиимэһээл элдэб хүн коммунист болоно. Партиин горкомой хүдэлмэрилэгшэд, илангаяа секретарьнууд юрын коммунистнуудай һуудал байдалаар огто һонирхоногүй. Би мүнөө жэл наян наһа хүрэхэмни. Һүүлэй жэлнүүдтэ горкомой секретарьнуудай нэгэнииньшье минии гэртэ ороогүй. Гушаад онуудаар бариглаһан гэрни үмхиржэ унахаар болонхой. Уоянай госпромхозой хүтэлбэрилэгшэдтэ хэдэн удаа хандаһан хүм. Теэд нэмдэ туһа хүргэхэ хүн олдоногүй. Ойрын сагта үмхирһэн гэртээ даруулшаха хүн бэшэ гүб. КПСС-эй горкомой хүдэлмэрилэгшэд юрын хүн тухай һаналаа табиха ёһотой. Хүнгэн машинада һуугаад, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй халта хөөрэлдөөд ябахадаа, ажал бүтээнэбди гэжэ зариман һанана. Энэ буруу. Юрын ажалшадтай, коммунистнуудтай хөөрэлдэхэ шухала. Тэрээнгүйгөөр горкомой нэрэ хүндые үргэхэ гээшэ бэрхэтэй хэрэг,— гэжэ партиин, ажалай ветеран А. А. Тангиульевагай хэлэхэдэ, уулзалгада хабаадагшад альга ташан угтаба.

— Бидэ партиин нэрэ хүндын унаһанда өөһэдөөл сэхэ зэмэтэйбди. Би Северобайкальскын уһан замай пристаньда хүдэлнэб. 1944 онһоо партиин гэшүүмби. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадалсаһан хүм. Пристань дээрэ боложо байдаг үйлэ хэрэгүүдые харахадаа, досоом муу болошодог. БАМ-ай барилгын организацинуудай олонхинь өөрын катертай юм. Эдэнэр катернуудаараа юу хэнэ гэжэ һананат? Гэр бүлэеэ, танил нүхэдөө Байгалай саада эрьедэ оршодог Хакуса нютагай халуун уһанда абаашажа, сэнгэдэг байха юм. Эдэнэр бултадаа коммунистнууд, хүтэлбэрилэгшэд. Юрын хүнүүд Хакуса хүрэхэ аргагүй. Иимэ юумэ хаража байхада, ямар хүндэ гээшэб даа? Партиин горком коммунист-хүтэлбэрилэгшэдэй ажал хэрэгүүдые ехэл наринаар хинан шалгадаг болохо байгаа. Тиимэ юумэн хэгдэнэгүй. Коммунист-хүтэлбэрилэгшэд лэ партиин нэрэ хүндые муудхаана, элдэб эсын аша гаргаад, бүри дээгүүр тушаалда ошожо һууна,— гэжэ партиин, ажалай, дайнай ветеран В. А. Зайцев сэдьхэлээ хүдэлгэн хэлэбэ.

— Хойто-Байгалай газар дайда эвенкнүүдэй хэтэ холын сагһаа хойшо ажаһуужа байһан нютаг юм. Урдань хүүшан Уоян нютагта олон мянган оро үсхэбэрилдэг байһан юм. Мүнөө 600—700 оро тоологдоно. Эдэнэй олониинь зэрлиг болошонхой, ой тайга соогуур дура зоргоороо зайгуултана. Оро үсхэбэрилдэг колхозыемнай үгы хэжэ, Уоянда госпромхоз нээхын тула КПСС-эй райкомой хүтэлбэригэгшэд бага бэшэ ажал ябуулга 1975-80-яад онуудаар бэелүүлһэн байна. Мүнөө эвенкнүүд оро үсхэбэрилхэ аргагүй, ажалшьегүй болонхой. Холодная һууринай эвенкнүүд мянга гаран оро үсхэбэрилдэг һэн. 1975—1978 онуудаар дээрэһээ захиралта абажа, эдэ оронууд үндэһөөрөө үгы хэгдэһэн юм. Партиин горком иимэ ябадал буруушаагаагүй. Эвенкнүүд мүнөө хэхэ ажалгүй болоод ябахадаа, гансал коммунистнуудые, партиин горкомые зэмэлнэ бшуу. Горкомой хүдэлмэрилэгшэд ажалаа эдэбхижүүлхэ, юрын ажалшадтай нягта холбоо барисаатай болохо, тэдэнэртэй хододоо зүбшэн хэлсэжэ байха ёһотой гээд һанагдана. Тиигэжэл партиин, коммунистнууд нэрэ хүндэеэ үргэхэ зэргэтэй,— гэжэ 1939 онһоо партиин гэшүүн М. Э. Бадмаева мэдүүлбэ.

Партийна эхин организацинуудай, бүлэгүүдэй хүдэлмэри һайжаруулангүйгөөр, харюусалгыень дээшэлүүлэнгүйгөөр партиин нэрэ хүндые дээшэлүүлхэнь бэрхэтэй. Коммунист бүхэнэй оролдолго, шадабаринаа, һэшхэлһээ ехэ юумэнэй дулдыдаха байһан тухай Б. С. Будаев, К. А. Балдунников болон бусад хэлэбэ.

Партиин ветерануудтай иимэ уулзалга анха түрүүшынхиеэ үнгэргэбэ. Энэ уулзалга яһала һонирхолтойгоор үнгэрөө гэхэдэ алдуу гарахагүй. 70—80 наһа хүрэһэн үбгэд, хүгшэд холын һуурин, посёлогуудһаа Северобайкальск хото ерэжэ, уулзалгада хабаадалсажа, өөһэдынгөө һанамжа хэлэбэ ха юм. Тэдэнэй зүбшэл заабари партиин горкомой хүдэлмэридэ туһалха байха гээд найдахаар.

Гэбэшье район соо һайн жэшээ харуулжа ябадаг коммунист-хүтэлбэрилэгшэд яһала олон. «БАМтоннельстрой» управлениин начальник В. А. Бессолов БАМ-ай тоннельнүүдые барилсана. Тэрэ ажал эмхидхэхэдээ бэрхэ, юрын инженерһээ управлениин начальник хүрэтэрөө ургаа. Һаяшаг коллективынь КПСС-эй XXVIII съездын делегадта кандидадаар дэбжүүлбэ. В. А. Бессолов хүдэлмэришэдтөө ехэ анхарал хандуулдаг. Богонихон сагай туршада бүхы хүдэлмэришэдөө байратай болгоһон юм. Проходчигуудай һуудаг посёлогуудта социально-соёлой, спортын байшангууд олоор баригданхай. Тэрэ хүдэлмэришэдэйнгөө дунда ехэ хүндэтэй. «Ангарский» совхозой директор, Буряадай АССР-эй арадай депутат С. Ф. Рассохин мүн лэ малшад, механизаторнууд тухайгаа һаналаа табижа ябадаг. Тус совхозой малшад булта зохид, һайн байратай болонхой.

Нижнеангарскын коопзверопромхозой мэдэлэй Холодная һууринда байрын гэрнүүд үшөөл үсөөноор баригдана. Энээн тухай энэ уулзалга дээрэ хэлэгдээ. Коопзверопромхозой директор В. И. Баранов партиин, ажалай ветеранuudта шэнэ гэр бариха гэжэ огто оролдоногүй, анхаралаа хандуулнагүй. Тэрэ агнууриин һайн газарнуудые өөрынгөө газар мэтээр нүхэдтөө хубаана. Тиин гэһээ газарай эзэд эвенкнүүд өөрынгөө агнаха газараа булялгаад, ажалгүй байха ушартай болоно. Энэ байдалые КПСС-эй горкомой нэгэдэхи секретарь В. А. Никулинских мэдэжэ байгаад, ямаршье, хэмжээ абанагүй гэжэ партиин ветерануудай уулзалгада хабаадагшад хэлэбэ.

Ажалша бэрхэ, үнэн сэхэ коммунистнуудай нэрэ солые олоной дунда мэдээжэ болгохо, дүй дүршэлыень тараахa гээшэ ехэ удха шанартай хэрэг гэжэ партиин ветеранууд мэдүүлбэ. Саашадаа иимэ уулзалгануудые ходол үнгэргэжэ байха гэһэн хэмтын шиидхэбэри абтаа.

Минии һанахада, энэ уулзалга олон хүнүүдэй сэдьхэл бодол хүдэлгөө, ашатай, туһатай байгаа. Иимэ уулзалгануудые жэлдээ нэгэшье удаа һаань үнгэргэжэ, үнэн зүрхэнһөө хөөрэлдэхэдэ, ехэ удха шанартай гээд һанагдана.

К. ЖАМЬЯНОВ,
манай корр.

Барилгын талмайнууд дээрэ

БҮХЫ ЮУМЭН ХАНГАЛГАҺАА ЭХИТЭЙ

Минии хүдэлдэг барилга-хабсаралгын 607-дохи поездын хүдэлмэришэд БАМ-ай барилгада 1976 онһоо хойшо хабаадалсажа, социально-соёлой, промышленна объектнүүдые нилээд олоор барижа, ашаглалгада тушааһан байха. Манай поездын коллектив эдэ жэлнүүдэй үедэ 67 миллион түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэһэн юм. Северобайкальск хотодо уһа сэбэрлэхэ түхеэрэлгэнүүдэй түрүүшын ээлжээнэй барилга хэжэ, саг болзортонь ашаглалгада тушаагаа һэмди. Вагонуудые заһабарилха мастерскойнуудай корпусуудые, барилгын материал хадагалха складуудые барижа, хэрэглэгшэдтэ тушаагаа бэлэйбди.

Байрын гэрнүүдые бариха хэрэгтэ манай поездын хүдэлмэрилэгшэд мүн лэ бага бэшэ анхарал хандуулдаг гээшэ. Заречный посёлогой һуури табижа, эндэ байрын гэрнүүдые, социально-соёлой байшангуудые, столово, магазинуудые коллективнай олоор бариһан байха юм. Мүнөө Заречный посёлогтомнай гурба мянган гаран хүн ажаһууна, ажаллана. Эдэнэй олонхинь БАМ-ай объектнүүдые бодхолсоно, үхэр мал адуулжа, гүрэндөө һү, мяха тушаана, овощ ургуулна.

Саашадаа поездын хүдэлмэришэдэй хэхэ ажал үшөөл ехэ. Мүнөө «Тыйский» совхозой захилаар автомашинануудай гараж, мастерскойнуудые, һү һаалиин оньһожоруулагдамал фермэ барижа байнабди. Северобайкальскын түмэр замай станциие хүгжөөлсэжэ, промышленна объектнүүдые бодхолсонобди. Поездымнай хүдэлмэришэд хоёрдохи жэлээ ажахын тоосооной гуримаар ажаллажа байна. Бидэ ехэ, багашье объектнүүдэй һуури табяад, тэрэ объектынгоо түлхюурыень захилшадтаа барюулдаг болонхойбди. Эрхим шанартайгаар, түргэнөөр барилга хэжэ, бүхы объектнүүдые саг болзортонь ашаглалгада тушаадаг хүдэлмэришэд, бригаданууд, участогууд поездымнай коллектив дотор олон ааб даа.

В. Н. Двойников поездын хүдэлмэришэдэй урдаа хараха хүнүүдэй нэгэниинь болоно. Коммунист Владимир Николаевич Двойников Северобайкальск хотодо нилээд олон объектнүүдые барилсажа, бараниинь эрхим шанартайгаар ашаглалгада тушаалсаһан юм. В. Н. Двойников баян дүршэлтэй, эдэбхи үүсхэлтэй хүдэлмэришэн. Арбаад жэлэй туршада партийна бүлэгые хүтэлбэрилнэ. Бригадирай тушаалда 1978 онһоо хүдэлнэ. Бригадынь гэшүүд бүхы ажалаа эрхим шанартайгаар хэжэ, үдэр бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэдэг заншалтай.

Энэ бригадын коллектив городой уһа сэбэрлэхэ түхеэрэлгэнүүдые, Северобайкальскын пристань, уһан замай вокзал, районой хэлхээ холбооной, гүрэнэй банкын байшангуудые барижа, һайн шанартайгаар, саг болзортонь ашаглалгада тушааһан байха юм.

Коммунист В. Н. Двойниковой хүтэлбэрилдэг бригадын хүдэлмэришэд мүнөө түмэр замай Северобайкальскын станциин корпусуудые бодхолсожо байна. Энэ объектнүүдэй барилга саг болзортонь дүүргэхэ хэрэгтэй. Теэд барилгын материалнууд ходол дуталдажа, бидэндэ һаад, түбэг ушаруулна. Илангаяа хирпиисэ, түмэр-бетон хэрэгсэлнүүд ходол дуталдана. «Нижнеангарсктрансстрой» трестын, «БАМтрансстрой» нэгэдэлэй таһагуудай хүдэлмэрилэгшэд, «Бурятглавснаб» хүтэлбэрилэгшэд Буряадай участогай барилгашад тухай һаналаа табиха зэргэтэй гээд һанагдана. Манай захиһан материал саг болзортоо Хойто Байгал асарагданагүй. Тиигэжэ миин һууха ушар гарана.

Манай бригадын коллектив «Тыйский» совхозой ажалшадта гараж, автомашинануудые заһабарилха мастерской, байрын гэрнүүдые барина. Январь, февраль һарануудта дүүрэн хүсэндөө хүдэлжэ шадаагүйбди. Юундэб гэхэдэ, барилгын материал ходол дуталдажа байгаа. Урдань энэ асуудалаар КПСС-эй Северобайкальскын горкомдо, трестынгээ парткомдо хандадаг һэмди. Горкомой, парткомой хүдэлмэрилэгшэд иишэ тиишэнь хонходожо, шадаха зэргээрээ туһалдаг бэлэй.

Хэнэйшье мэдэһээр ажал һайнаар эмхидхэлэн газарта хүдэлмэришэд бүтээсэ ехэтэйгээр ажалладаг гээшэ. Һүүлэй үедэ ажалай эмхидхэл муудаа гэжэ хэлэмээр. Хирпиисэ, бетоной холисо болоод барилгын бусад материалнуудай дуталдахада, иимэ хойшолон үзэгдэнэ гэжэ һананаб. Энээнһээ болоожо барилгашад хэдэн хоногой туршада миин һууна бшуу. Тиигэжэ ажалай журам хазагайруулха ушарнууд олошорно. Мүн салин хүлһэн доошолжо, ажалһаа гараха, орохо ябадал дэлгэрнэ. Эгээл харамтайнь гэхэдэ, дүршэл шадабаритай барилгашад ошоно.

Мүнөө хаанаш ошоходош, хэндэшье хандахада, «Өөһэдөөл бэдэрэгты, өөһэдөөл ологты. Бүхы засаг танай, юрын хүдэлмэрилэгшэдэй гарта ха юм» гээд хэлэдэг болоо. Мүнөө бүхы ажахынууд хэмтын подрядай гуримаар ажаллана ха юм. Хаанашье үлүү юумэн үгы. Килограммшье хадааһа мүнөө олохогүйш. Барилгын материал бэдэрхыень бригадынгаа гэшүүдые холо ойгуур эльгээнэбди. Барилгын материал, илангаяа хирпиисэ олохонь бэрхэтэй. «Бурятглавснаб» БАМ-ай барилгашадые ехэ дэмжэнэгүй. Тиин барилгын материал ехэл хожомдожо абанабди. Саашадаа иимэ дутагдалнууд усадхагдажа, манай поездын хүдэлмэришэд барилгын материалаар һайнаар хангагдадаг болохо зэргэтэй. Энэ асуудалаар бидэ нютагай Соведүүдэй арадай депутадуудта хандадаг болообди.

Һаяшаг Северобайкальск хотын 3-дахи дунда һургуулиин директор И. С. Антоновые Буряадай АССР-эй арадай депутадаар һунгаа һэмди. Энэ депутат бидэндэ али бүхы аргаар туһалха арга шадалтай. Тиимэһээл барилгашад арадайнгаа депутадта захяа үгөөд байна. Үйлэдбэридэ, ажабайдалда үзэгдэдэг дутагдалнуудые усадхаха асуудалые хэмтын хүсөөр шиидхэхэ шухала гээд һанагдана. Бригадымнай гэшүүд бии байгаа арга боломжонуудаа дүүрэнээр хэрэглэхэ гэжэ эрмэлзэнэ. Байгша ондо автогаражай барилга дүүргэхэ зорилготойбди.

«Нижнеангарсктрансстрой» трестын хүдэлмэрилэгшэд, илангаяа техническэ хангалгын таһагай мэргэжэлтэд хүдэлмэриеэ һайжаруулха, харюусалгаяа дээшэлүүлхэ, барилгын бүхы участогуудые материалаар, оньһон техникээр, зэр зэмсэгээр хүсэд һайнаар хангахын тула оролдохол ёһотой болоно. Трестын техническэ хангалгын таһагай хүдэлмэришэдэй һайнаар хүдэлөө һаань, барилгашад мүн лэ түргэнөөр объектнүүдые бодхожо, амжалта түйлаха болонобди.

Харзад үзэгты даа. В. Н. Дмитриевэй хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив Хойто-Байгалай районой ажалшадта шухала хэрэгтэй санитарно-эпидемиологическа станциин томо корпусой барилга эхилбэ. Энэ барилга түргэн болзор соо хэжэ, ашаглалгада тушааха хэрэгтэй. В. Н. Дмитриевэй бригадын коллектив БАМ-ай барилгашадай дунда мэдээжэ болоһоор үнинэй. Тиимэһээл энэ станциин корпус бодхохыень найдаһан байнабди. Тус бригадын гэшүүд хаба шадалаа ажал хэрэгтээ зорюулна. Энэ томо барилгын һуури табижа дүүргэбэ. Торхыень бариха болохоодо, түмэр-бетон хэрэгсэлнүүд, хирпиисэ дуталдана. Жэшээнь, түмэр-бетон 25 бахана хэрэгтэй. Тэрэнэй 15-ниинь асарагдаад байна. Арбан бахана хэзээ, хаанаһаа асарагдахаб? Мэдэхэ хүн үгы. Ханануудые табиха 138 түмэр-бетон хабтагайнууд хэрэгтэй. Тэрэнэй оройдоол 18-ниинь асарагдаад байна. Бэшэшье олон материал дуталдана. Энэ бүхы дутагдалнуудые усадхаха хэрэгтэ «Нижнеангарсктрансстрой» трестын ажалша коллективэй соведэй гэшүүд ехэ анхарал хандуулжа, хүдэлмэреэ эдэбхижүүлхэ болоно. Барилгын материалаар бүхы участогууд саг болзортоо хүсэд һайнаар хангагдаха ёһотой. Тэрэгүйгөөр бидэ гээгдэлдэ, үри шэридэ орохобди. Барилгашад, инженерно-техническэ мэргэжэлтэд, албa хаагшад, трестын хүдэлмэрилэгшэд нэгэ һанал бодолтойгоор ажаллаха ёһотой гээд һанагдана. Тиигэбэл бидэ ямаршье асуудалнуудые хэмтын хүсөөр шиидхэхэ, амжалта түйлаха арга шадалтайбди.

Байгша оной январь һарада болоһон хүдэлмэришэд, таряашадай, инженерно-техническэ мэргэжэлтэдэй Бүхэсоюзна суглаанда хабаадалсаа хүм. Эндэ СССР-эй транспортна барилгын министр В. А. Брежневтэй уулзажа, Буряадай участогай барилгашадай ажал хэрэг тухай хөөрэхэ зуураа, «бидэниие материалаар хангаха асуудалые зүб тээшэнь шиидхэхэ саг хүрэжэ ерээ» гэжэ мэдүүлээ һэм. Энэ асуудалые хаража үзэхэбди гэжэ министр харюу үгөө. В. А. Брежнев үгэдөө хүрэхэ бээ гэжэ һанагдана.

Бидэндэ барилгын материал, зэр зэмсэг хэрэгтэй. Энэ бүгэдэ юумэнэй гар доромнай бии байгаа һаань байрын гэрнүүдые, промышленна, социально-соёлой байшангуудые олоор барижа, Хойто-Байгалай районой социально-экономическа хүгжэлтые түргэдхэлсэхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсахабди. Манай барилга-хабсаралгын 607-дохи поездын хүдэлмэришэд саашадаа бүри һайнаар хүдэлжэ, колхоз, совхозуудай захилаар барилга хэхэ, даабаряа дүүргэхэ гэһэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр мүрысөөндэ хабаадалсана.

П. КАРАБАНЬ,
барилга-хабсаралгын 607-дохи поездын бригадир.

ЭРХИМЛЭЖЭ ЯБАҺААР

Судна бүтээлгын заводой бригадир Л. Ф. Ковалёва предприяти дотороо мэдээжэ хүн юм. Заводой гол цех болохо гагналга-хабсаралгын цехтэ 23 жэлэй туршада хүдэлнэ. Һүүлэй арбан жэлэй туршада бригадираар ажаллажа байһан Людмила Фёдоровна Ковалёвагай хүтэлбэрилдэг бригадада эрэшүүл хүдэлдэг юм. Тиигэбэшье бригадирай үгэһэн даабари коллективэй гэшүүд жэншэдгүй дүүргэдэг. Байгша оной эхинһээ заводой бригаданuudай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ тэдэнэр эрхимлэжэ гараһан байна.

Энэ цехтэ гурбан бригада тоологдоно. Бултадаа судна хабсаргадаг, гагнадаг байна. Заводой социалис мүрысөөнэй талаар инженер Л. А. Козулинагай хэлэһэнэй ёһоор тус бригадын коллектив саг үргэлжэ нэгэ жэгдээр хүдэлдэг. Олон жэлэй туршада хүдэлжэ, баян дүршэл шадабаритай болоһон ветеранууд, техническэ мэргэжэлэй училищи дүүргэһэн хүбүүд энэ бригадада хүдэлнэ. Хорёод жэл соо ажаллажа ябаһан А. И. Агафонов, Г. В. Игнатьев болон бусад залуушуулда үндэр бүтээсэтэ ажалай жэшээ харуулна, һурган хүмүүжүүлнэ. Залуу хүдэлмэришэд Ц. Цыбиков, С. Минеев, И. Сито, С. Гросс гэгшэд халаанай даабари урагшатай дүүргэдэг болонхой.

— Һүүлэй жэлнүүдтэ ажалай журам шангадхагдажа, голодоһо гаргаха ушарнууд усадхагдаа. Хэһэн хүдэлмэриингөө зэргээр салин хүлһэ абадаг болоһонһоо хойшо бригадымнай үйлэдбэриин дүнгүүд дээшэлүүлэгдээ. Ажаллаха эрхэ байдал зарим тэды һайжаруулагдаа. Түүхэй эд, материалнуудые электрокараар зөөдэг болоо. Хахад-автомат оньһотой гагналгын түхеэрэлгэнүүдээр хүдэлнэбди,—гэжэ бригадир Л. Ф. Ковалёва хэлэнэ.

Мүнөө Л. Ф. Ковалёвагай бригадын коллектив бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябаһаар.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: бригадир Л. Ф. Ковалёва; гагнууршад С. Минеев, А. Агафонов, И. Сито, С. Гросс.

В. ГАРМАЕВАЙ фототекст.

ДАХИН ШАЛГАРБА

Барилга-хабсаралгын 7-дохи управлениин Василий Константинович Рубцовой хүтэлбэрилдэг комплексно бригадын коллектив барилгашадай дунда мэдээжэ болоһоор үнинэй юм. «Жилгражданстрой» трестын, мүн хотын барилгын эмхинүүдэй бригаданuudай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ тэдэнэр нэгэтэ бэшэ эрхимлэжэ гараһан байха.

Энэ бригадада 40 хүн хүдэлдэг юм. Шулуушанай, модошо дарханай, бетонщигой, гагнууршанай хүдэлмэри тэдэнэр хэжэ шадаха болонхой. Туберкулёз үбшэнһөө эмшэлдэг диспансерэй барилгада, шэлэй заводые һэльбэн шэнэдхэлгэдэ байгша оной эхинһээ хүдэлжэ байна. Шухала эдэ объектнүүдэй барилга дээрэ бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллажа, түсэбтэ даабаринуудаа урагшатай дүүргэнэ. Байгша оной эхинһээ 300 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ түсэбтэй аад, үнэн дээрэ 323 мянган түхэригтэ хүргэжэ шадаа бшуу. Бусад бригаданuudай дайхида орходоо, эндэ нэгэ хүнэй ажалай бүтээсэ холо дээгүүр юм.

— Манай управлениин бусад бригаданuudта орходоо эндэ олон хүн хүдэлдэг. Гэбэшье ажалай журам хазагайруулха, барилга дээрэ гэмэлтэхэ ушарнууд тус бригадада үнинэй үзэгдэдэггүй. Тэдэнэрэй хүдэлмэриин шанар һайн юм. Эндэ бригадирай габьяа ехэ,— гэжэ управлениин экономист Л. М. Лобанова хэлэнэ.

«Жилгражданстрой» трестын бригаданууд сооһоо эгээл үндэр дүнгүүдые түйлажа, социалис мүрысөөндэ эрхимлээд, дахин шалгарба бшуу. Тиигэжэ В. К. Рубцовой бригада 2 мянган түхэригэй мүнгэн шангаар шагнагдаба.

Зунай утa, дулаан үдэрнүүдые һамбаашалан, хоёр халаанда хүдэлхөөр бэлэдхэл ябуулна. Барилгын материалнуудаар, техникээр һайнаар хангагдаад байбал, иимэ гуримаар хүдэлхэ дүүрэн арга боломжотой. Тиин түйлаһан амжалтань улам арьбадхагдаха юм.

А. ДАШИДОНДОКОВ.

Совет орон дотор

ТБИЛИСИ. Грузиин ССР-эй Науканuudай академиин Физикын институдай ядерна түбтэ ядерна реактор задалжа эхилээ. Шухала шэнжэлгэнүүдые хэхэдэнь физигүүдтэ үни удаан саг соо туһалһан, оршон тойронхи дайдада нэгэшье хоро хүргөөгүй тус түхеэрэлгэ олониитын эрилтээр усадхагдаха болоо һэн.

ДНЕПРОДЗЕРЖИНСК (Днепропетровско область). Гэр бүлын медицинын ажахын тоосооной туршалгын поликлиникэ эндэ нээгдэнхэй. Хотын хори гаран предприяти тэрээндэ мүнгэ һомолдог юм. Эдэ предприятинуудай ажалшадые бэ тэдэнэй гэр бүлын гэшүүдые тус поликлиникэ хангадаг. Һайса эдэгэтэрни врачнууд үбшэнтэнэй хойноһоо харууһалдаг, өөһэдөө больничнa хуудаһануудые хүдэлдэг газартань абаашажа үгэдэг юм.

ДУШАНБЕ. Таджикистанай арендаторнуудай холбоон промышленностьдо, хүдөө ажахыда, барилга дээрэ, ажаһуудалай талаар хангалгада хүдэлдэг арендно коллективүүдые экономическа талаар хамгаалха юм. Тэрэниие эмхидхэлгын съезд Душанбедэ болоо һэн. СССР-эй Арендаторнуудай холбооной филиал болоһон ниитын энэ эмхиин эмхидхэлэй комитет тусхай зорилготой комплексно зургаан программа хараалаа. Тэдэниие бэелүүлхэдэ, арадай ажахын бүхы һалбаринуудта үйлэдбэриин шэнэ харисаануудые нэбтэрүүлхэ, менеджернүүдэй кадрнуудые бэлдэхэ, хэмтын предприятинуудые эмхидхэхэ, мэдээсэлнүүдые андалдан абаха талаар туһалха байна.

МОСКВА. Подольскын гүрэнэй заводто хүүгэдэй эдеэ хоолой цехэй барилга эхилэнхэй. Эндэ халаан соо табан тонно витаминтай холисогүй һүн, ээзгэй, тараг, «Малютка» гэһэн холисо үйлэдбэрилэгдэхөөр түсэблэгдэнэ. Мүнөө жэлэй эсэс тээшэ ашаглалгада тушаагдаха ёһотой. Тус объектын барилгада гүрэн нэгэ хахад миллион түхэриг гаргашалха юм.

ОРДЖОНИКИДЗЕ. Моздокско талын колхоз, совхозуудай удаа Терек ба Ардон мүрэнүүдэй голоор оршодог ажахынууд кукуруза жэгдэ тарижа эхилээ. Кукурузын бүхы полиие арендэдэ абаад, таряашад механизаторнуудай тооe олон болгонгүйгөөр, нэмэлтэ техникэ хабаадуулангүйгөөр уһалагдадаг таряалангай гектар бүриһөө 80—100 центнер кукурузын орооһо абаха гэжэ найдана.

КРАСНОДАР. Хизаарта курортнуудые, аяншалгые болон спортые хүгжөөхэ талаар анхарал оролдолгые «Кубаниин курортнууд» гэһэн концерн даажа абаба. Эндэ болоһон эмхидхэлэй суглаан дээрэ тэрэ байгуулагдаа һэн. Ажахын тус нэгэдэл санаторно-курортно болон аяншалгын эмхи зургаануудые бариха, арендэдэ абтаһан пансионадуудые, стадионуудые, амаралтын баазануудые заһадаг, шэнэдхэн һэльбэдэг байха юм.

ЛЕНИНГРАД. Струнна квартедүүдэй бүхэроссин конкурсдо түйлаһан илалтаараа Москвагай ба Сыктывкарай залуу хүгжэмшэд бэе бэеэ һаяхан амаршалаа. Гнесинүүдэй нэрэмжэтэ хүгжэмэй-багшанарай институдай студентнүүдэй квартедтэ болон Комиин республиканска филармониин квартедтэ түрүүшын һуури олгогдоо.

РИГЭ. Ашаа тээһэн «Ангарск» гэжэ танкер-ледокол түрүүшынгээ рейсдэ гараба. Финляндиин «Раума-репола» фирмын судна бүтээгшэдэй СССР-эй захилаар бариһан тус судна Арктикын орёо хүшэр эрхэ байдалда хүдэлхэ юм. Тус танкер нэгэн доро дүрбэн янзын нефтиин зүйлнүүдые абажа ябаха аргатай.

МАРАЛИК (Армениин ССР). Һандаргагдаһан Ленинаканда туһалхаяа яаража ябаад, 1988 оной декабриин үйдхар гашуудалта үдэрнүүдтэ хосорһон летчигууд болон барилгашадта зорюулагдаһан хүшөө энэ районой түбтэ нээгдээ. Арбан зургаан хүнэй дүрэ зурагтай гранит хүшөө скульптор А. Аракелян тус хотодо бэлэглээ.

Зураглал

...ДАРТА АБАНАРАА АМАРШАЛНАБДИ»

...ібтаршаг бэетэй, ...эр миһэрһэн нюртэй зэрэлгүйгөөр ... аймагай Тээг... 1968 ондо түрэһэн ... багшанар юм, ... Молохов даруу... — Нютагтаа ар... байтараа, ... татагдааб. Тэ... сэрэгэй округ... һэм. Табан ... бидэниие ... шуба. ... хүбүүн Афга... абуулагдаһан бай... мүшэтэ харанхы ... самолёдынь ... гансата ... абашагдаба. Эн... сэрэгэй хүсэнүүдтэ ... үргэлжэлүүлбэ. ... һарын үнгэрөөд ... алба хэжэ бай... шадар түб... хадаа Покистан... оршодог ню... энээгүүрхи ... зүргэнүүдээр

тэмээн жэн урда сагһаа хойшо таһалгаряагүй ябадаг һэн.

1989 оной июль һарада хүбүүнэй часть Кундузта бусаагдажа, эндэ һара тухай байһанай һүүлээр, августын 5-да Термез хотоһоо 40 модоной газарта хажуу тээ хилэ дабажа, түрэл ороноо бусаа һэн.

— Би вертолётно полкдо механигаар алба хээб. Тэрэ хада хабсагайта орондо вертолёдһоо дээрэ транспорт олдохогүй. Альганай тухай талмай дээрэһээ өөдөө дэгдэжэ, хадын ямаршье хабшал соогуур гараха аргатай ха юм. Вертолёдто бомбонуудые шагтагалаад, дайсанай обооһон газар бэдэржэ олоод лэ тэдэнээ толгой дээрэнь хаяхаш,— гэжэ хүбүүн саашань дурдана.

Дайсаншье шулуунай забһар руу толгойгоо гудараад юу хэбтэхэ һэм даа. Шабхуурдуулһан нохойдол, аржаганаал бэээ даа. Сэрэгшэ Молоковой албаяа гараха үедэ манай 6 вертолёт буудагдажа һандаргдаһан байгаа. Тиигэжэ совет сэрэгшэ алуулаа һэн.

Манай авиационно частиин байрлаһан газар хада уулануудай дундахи хэдэн гектар болохо тэгшэ талмай дээрэ оршодог һэн. Харин тойроод ой модотой хада хабсагайгаар дайсанай олон тоото баандануд шэбэглэнхэй, үдэр һүнигүй амар заяа үзүүлхэгүй. Жэшээнь, зүүн зүгэй ой модон соо хороһон баандада аяар 40 мянган хүн тоологдодог байгаа. Хажуугаарнь иимэрхүү үшөө хэдэн баанда байха. Тэдэндэ эсэргүүсэхэ революционно сэрэгүүд совет частьнуудтай сугтаа дайшалхы операцинуудые үнгэргэдэг һэн.

— Нэгэ афган капитантай хөөрэлдөө һэм,— гэжэ Валерий Молоков хэлэнэ.— Совет сэрэгшэдэй гаража ошомсоор, душмануудта ябашахаб гэжэ тэрэмни хэлээд, намайгаа ехэлэ гайхуулба. Хэлээшээ саашань тайлбарилхадань, ойлгосотой болоо һэн. Үгытэй ядуу бүлын хүбүүн байһан дээрэһээ душэ хүрэтэрөө һамга абажа шадаагүй. һамга абахын тула горитой мүнгэн хэрэгтэй. Харин душмануудта ехэ мүнгэн түлэгдэдэг һэн. Жэшээнь, нэгэ вертолёт унагаагаа һаа, хэдэн мянган доллар абаха аргатай ха юм. Тэдэнэр хоорондоо үгээшье ойлголсожо ядахагүй байгаа. Юуб гэхэдэ, капитанай сугтаа һураһан нүхэрынь — Басир гэдэг хүн ехэ баандые толгойлдог һэн.

Хүбүүнэй нютагаа бусаһаар, хоёр жэл үнгэршэбэ. Валерий мүнөө багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын факультедэй сэрэгэй эхин бэлэдхэлэй таһагта һурадаг. Дээдэ һургуулияа дүүргээд, эрхим багша болохонь дамжаггүй. Хорото дариин хохин хүхэ утаан соогуур ябажа гараһан залуу багша эдир хүбүүдэй ухаан сэдьхэлдээ хадуужа абамаар үгэнүүдые олохо байха даа.

Илалтын һайндэрэй болохоёо байһан тухай хүбүүндэ һануулбаб.

— Энэ үдэр бидэ — Афганистанда алба хэһэн хүбүүд тэндэ алуулһан нүхэдэйнгөө — Гена Балехнин, Витя Капустин, Саша Мокров, Юра Разуменко гэгшэдэй хүүрнүүд дээрэ баглаа сэсэгүүдые табихабди,— гэжэ Валерий Мокров хэлэбэ.— Агуухэ Илалтын һайндэрөөр буурал толгойтой хүндэтэ ветерануудаа амаршалаад, элүүр энхые хүсэхэ байнаб.

Дайн дажарай ухэлтэ амин соогуур ябажа гараһан эрэлхэг хүбүүнэй амаршалгые Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай ветеранууд хүндэтэй дээрэ тогтоон абаха бээз гэжэ найдагдана.

Манай хөөрэлдөөн мүнөө саг тээшээ эрьежэ, студентнэрэй ажабайдал тухай Валерий дуратайгаар хөөрэнэ. Тиихэдэ хүбүүнэй шэг шарай арюунаар сэлмэжэ, нюдэниинь улам хүхюунээр ялалзаад, үгэ хүүрынь дорюун шанга болоодхино. Хари холын Афганистанай хохидолто газар дээрэ үетэн нүхэдөө алдаһан хүбүүнэй зүрхэ сэдьхэлэйнгээ зоболонгые саанаа нюужа, зугаатай зохидоор хүнтэй хөөрэлдэжэ шададагтань омогорхомоор һэн.

Д. ДАМБАЕВ.

Ж. ХАЛБАЗЫКОВАЙ фото.

Олег БИТОВ, Юрий КУЛИКОВ,

«Литературна газетын» тусхай корреспондентнүүд

ДАЛАЙ-ЛАМЫЕ БАРААЛХААД...

ХАЖУУ ТАЛЫН үүдэнһээ зониие угталгын таһалга руу шумуухэн түргэн орожо ерээд, гараа урдаһаамнай һарбайба. Һүүлдэнь һуухысмнай уряад, энеэбхилбэ. Юрын бэшэ урихахаар, һаруулаар, һажаашагүй гоёор энеэбхилхэ юм.

Энэнь эгээл түрүүшынь энеэбхилэл байгаа. Саашадаа хөөрэлдэжэ һуухадаа, ходол энеэбхилжэ, тэрээнһээнь манай хөөрэлдөөн дулаасаһан шэнги һэн: халхабшын саака электрокаминай байбашье, угталгын таһалга соо килээдгүй һэрюубтэр. Харин зеншалай ёһоор, өөрынь зэм нюсэгэн байбашье, даараһан хэбэргүй. Тиигээдшье түрэһэн нютагайнь—хадалиг Түбэд оронойнь шэмэрүүн үбэлтэй жэшэбэл, эндэнь хүйтэн гээшэ аал!! Энеэбхилнэ, энеэнэ, заримдаа шангаар эльгэ хатажа, зүгөөр шеглон байтараа, гэнтэ томоотой болоодхихо юм. Тиигээд дахинаа энеэбхилнэ. Харин дээрэлхүү абарииг, гоёонги гү, али бүдүүрхэһэн зангай һүүдэршье июуртань үгы, бидэниие — харин зониие «амиды бурхантай» уулзуулжа, агуухэ хүндэдэ хүртөөһэн тухай бишыхакааршье, холтайтуулжашье һануулһан зүйл байгаагүй...

Хүхэ-Нуурһаа холо бэшэ Такцер гэжэ нютагта таряашанай бүлэдэ модон гахай жэлдэ, христиан литын ёһоор, 1935 ондо далай-лама түрэһэн байна. Эхэ эсэгэнь хүбүүгээ Лхамо Тхондуп гэжэ нэрлээ, теэд таби гаран жэлдэ Агван Лобсан Тенцин-гьяцо, XIV Далай-лама гэжэ нэрэтэй ябана.

Гурбан наһатай байхадаа, Арья-Баала (Авалокитешвара) бодисадын хубилгаан гэхэ гү, али урда тээнь байһан далай-лама түрөө гэгдэжэ, хүндэтэй мүрөөр һаса (Лхаса) руу суута Потала сүмэ-ордондо асарагдаһан байгаа. Эрхим багшанарай хүтэлбэри доро шажан мүргэлэй ба философиин талаар хүмүүжэлынь эхилжэ, олон жэлдэ үргэлжэлөө. 1954 ондо залуухан далай-лама Пекин ерэжэ, Мао Цзэдунтай, Чжоу Эньлайтай золгоһон, мүн тэрэ үедэ Хитадта айлшалжа байһан Н. С. Хрущевтой ойро зуурашье һаань, уулзаһан юм. Арадай түлөөлэгшэдэй Бүгэдэ Хитадай хуралай түрүүлэгшын орлогшоор һунгагдаа. Гэбэшье һүүлдэнь хитад засаг түрэтэй далай-лама тон ехээр эбээ таһаржа, 1959 оной март соо Гималай дээгүүр аюултай зам дабажа, Энэдхэг руу ябашоо.

Джавахарлал Нерутэй, Индира Гандитай нэгэтэ бэшэ уулзаһан, удаан саг соо хөөрэлдэһэн, түби дэлхэйгээр олон удаа аяншалһан байгаа. Гурба дахин Советскэ Союзда ерэһэн байха. Тиихэдээ нэн түрүүн Буряад орондохи нэгэ шажанта аха дүүнэртээ ошоһон, мүн Москва, Ленинград, Ташкент, Самарканд, Алма-Ата хотонуудые үзэһэн байха.

1989 ондо далай-лама Нобелевскэ эб найрамдалай шанда хүртэбэ.

Мүнөө далай-лама хадаа Химачал-Прадеш штадай Кангра округой Маклеод Гандж (Дээдэ Дхарамсал) тосхондо ажаһуудаг.Шэхэндэ дуулдаагүй эдэ нэрэнүүдэй холбоое халта тайлбарилбал, далай-ламын һуудаг үргөө эгээл захын (Гималайнхидай ойлгосоор болоо һаа, үндэршье бэшэ) хадын үбэр таашаланда оршодог юм. Гэбэ ябабашье мүнхэ саһата хурса орьёлнууд сэлмэг үдэрнүүдтэ гэрэй орой дээгүүр элеэр шобхойлдон харагдаха. Тойроод хуша, шэнэһэн, мүнгэлиг шэлбүүһэтэй хасууринууд ургаанхай. Аалин байдал, тунгалаг агаар, рынь сэдьхэл бодолые хэлэшэгүй амгалан болгоодхино. Мүнөө үеын цивилизациин оршондо тэрэмнай мартагдашанхай ха юм даа.

Самолёдууд нишэ ниидэдэггүй, поездууд хүрэжэ ерэдэггүй. Багсаамжалбал, Делиһээ 550 модон тухай. Энэ зайе тусхай рейсэй вертолёдоор дабажа болохоор һааб даа. Теэд манда вертолёт байхагүй. Делидэхи корпунктын машина байгаа, тэрэмнай эсэ арбан нэгэн час соо алхижа, зориһон газартамнай хүргөө. Харгыда ябаһанаа хөөрөөд лахамнайб, зорилгоёо түйлаһамнайл шухала ха юм.

Маниие амаршалһан үгэ соогоо тэрэниемнай далай-лама иигэжэ тодорхойлоо һэн.

— Гласкость гээшэмнай Дхарамсалада хүрэжэ ерэбэл даа...

Уулзалгада үгтэдэг хахад часай нормые далай-лама гурба дахин үлүүлээ, тэрээндэнь тон ехэ баяртай байһамнай ойлгосотой.

Далай-ламын өөрынь тусхай секретарь Тенцин Геше Тетхонг хөөрэлдөөндэмнай хабаадалсаба.

«ЛГ». Танай гэгээн үндэр түрэлтэ, христиан шажантай оронуудай дээдэ зиндаагай сакаартанда хандадаг шэнгеэр бидэ танда иигэжэ хандаба гээшэбди. Магад, энэмнай буруу байгаа аалам! Танда олон соло бии гэжэ мэдэнэбди! «Сагаан линховын сахюусан», «Сэсэнэй далай» «Сасуулашагүй үндэр багша», «Хамагые мэдэгшэ», «Ямаршье хүсэл түхөөгшэ» гэхэ мэтэ; саашань тоолонгүй орхнхые зүбшөөгыт. Магад, Танда хандахые Танай зүбшөөхөөр нэрэ соло эдэ нэрэнүүдэйтнай дунда бии аалам! Ямарынь танда өөртэтнай эгээл ехээр һайшаагдадаг гээшэб!

— Хэндэлгын ёһо түхэл хамаатай бэшэ. Юрын гэлэндэ хандаһан мэтэ, нэрэ соло дурданьшегүй хандахада болохо. Эсэсэй эсэстэ далай-лама хадаа тон түрүүн һайн гэлэн байха зэргэтэй, бэшэниинь— һүүлдэ. Тиигээдшье заншалта болошоһон түбэд нэрэ һүлдэнүүд ондоо хэлэндэ оршуулагдахадаа, дан ехээр хүхиргэн гоёоһон удхатай болошодог. Эдэ нэрэ солонууд эртэ урдын сагуудһаа үндэһэтэй юм, ямаршье һэжэггүйгөөр энээниие ойлгохын тула манай арадай, шажан мүргэлэй түүхые һайн мэдэхэ хэрэгтэй юм ааб даа. Тиимэһээ нэрэ зиндаа үлүүдэ дурдаһанайшье хэрэггүй.

Ямар нэрэ соло өөртэмни һайшаалтайб гэжэ гү? «Хүсэл түхөөгшэ» гэшэнь боломоор хаш даа. Юундэб гэбэл, хүнэй ами наһан, ажабайдал гэшэ хүсэлнүүдһээ бүрилдэдэг байна. Хүнэй ами наһан жаргалтайшье байжа болохо, зүгөөр өөрынгөө харюусалга ами наһанай уг удха хоёрые мартангүйгөөр, һанаһан, хүсэһэнөө бэелүүлжэ һураал һаа, тиимэ байха жэшээтэй.

«ЛГ». Энэ бодолоо дэлгэрэнгы болгожо хайрлыт.

— Тэрэ хадаа буддын сурталай анханайнь жэмэ шэнжэһээ, манай философиин, этикын эртэ урдын үндэһэнһөө удхатай юм. Ондоо хүнүүдэй хэрэг хүсэл тухай бодонгүй, имагтал хара амяа хараха тухайгаа һанадаг гээшэ һаа, бидэ гансал тэдэ хүнүүдтэ бэшэ, харин тон түрүүн өөһэдтөө мууе хэхэ болоноюбди. Буян, нүгэлэй жэма ёһо тиимэ ха юм даа: хүнэй алибаа ябадал хадаа аласай сагта харюутай байдаг, тиимэл хадань юумэн бүхэн харюусалгатайгаар хэгдэхэ зэргэтэй. Энэ жэмэ ёһо хадаа хэтэ мүнхын, гэбэшье дэлхэй хубилжал байдаг, аша харюулга, уялга тухай бидэнэй ойлгосошье хубилалсана. Мянган жэлэй, үнгэрхэдөө, зуун жэлэйшье саана бүлэ тухайгаа, гарбал нэгэтэ изагууртан тухайгаа, ямар нэгэ таһархай бүлэг зон тухай оролдоол һаа, хүрөөд үлэхэ байгаа. Минии эхэ нютаг болохо Түбэд орондо үшөөл һая болотор тиимэ байгаа. Харин хоридохи зуун жэлэй нүлөөн, тэрэнэй эрилтэнүүд Түбэдтэшье хүрэнхэй. Мүнөө сагта даяанша гуримаар зонһоо таһархай оршохо гээшэ улам бэрхэтэй болонхой, тиимэ юумэн бүтэхэшьегүй. Буян, нүгэлэй жама ёһые мэдэхэ нэгэшье хүн тиимэ эрхэтэй байхагүй. Далай-ламашье.

Туби дэлхэй гэшэ түргэн лэ уйтарна, хэмжүүрээрээ агшана. Өөр тухайгаа оролдохоодоо, хойто наһанайнгаа ажаябадалда бэшэ, харин мүнөө наһандаашье хоро хүргэнэ гээшэбди. Арадууд, ами амяараа хүнүүд, бидэ барандаа хэзээ хэзээнэйхиһээ бэе бэетээ холбоотойбди. Сэхыень хэлэбэл, ондоо шэлэхэ юумэн манда үгы ха юм: бидэ сэдьхэл соогоо онсо мэдэрэл хүгжөөхэ ёһотойбди. Бүгэдэ ниитын харюусалгын мэдэрэл гэжэ би тэрэниие нэрлэжэ байнаб.

«ЛГ». Гэгээн үндэр түрэлтэ, зохидгүй асуудал һурёба гэжэ бү һанаарайгты, мүнөө үглөөгүүр юун тухай мүргэл зальбарал хээ гээшэбта!

— Үглөөгүүрхи зальбарални гү?.. Эхэ зургаан зүйл, хамаг амитаниие, илангаяа хүн түрэлтэниие заатагүй нигүүсэн хайрлаха гээшэ буддын шажан баримталһан ямаршье гэлэн хүнэй зальбарал мүргэлэй хуби болодог. Зальбарал мүргэлэй уг удха хадаа хайрлаха боди сэдьхэл, туһалха эрмэлзэл гээшые өөр дотороо хүгжөөлгэ болоно. Тиихэдээ манай шажанай гурим заншалай ёһоор, мүргэл, маани болбол ямаршьеб даа, хэтэдээ зарсашаһан үгэнүүд бэшэ гэжэ мэдэхэ хэрэгтэй. Уншалга, мүргэл хадаа **медитаци** гэхэ гү, али ямар нэгэн үзэгдэлые, алибаа юумые гүнзэгыгөөр бодомжолон зальбаралга боложо хүгжэдэг. Мүргэл медитаци хоёр нэгэл удхатай гэхэдэ болохо. Медитациин үедэ нангин тарнинууд сэзжээр уншагдадаг юм. Харин би үшөө мандалда анхаралаа согсолхо, үгышье һаа, дээдэ түрэлэй хүнтэй өөрыгөө адлидхаха гэжэ оролдогшоб.

«ЛГ». Медитаци гэжэ ойлгосодо ямар удха оруулдагбта гэжэ хэлэжэ хэшээгыт. Европын оронуудта энэ үгэ ехэл моододо оронхой. Теэд зарим зон энээниие миин лэ метафора болгоно, нүгөөдүүлынь ямаршьеб нюуса шэди гэжэ ойлгоно, гурбадахидуулынь хадаа өөрөө өөрынгөө ябадалые шэнжэлэн сэгнэхэ, өөрөө өөрынгөө досоохиие арюудхан сэбэрлэхэ арга нүхэсэл гэжэ тоолоно. Танай һанамжа ямар бэ!

— Гурбадахидуулынь яаха аргагүй зүб лэ даа. Медитаци гээшэ үдэрэймни эгээл шухала хуби, үнэниие хэлэбэл, үдэр бүриимни эхинэй тон лэ шухала хуби болодог. Медитациин үедэ ондоо ямаршье юумэндэ һаатангүй, нэгэл юумэндэ бүхы сэдьхэлээ зорюулхаш, медитаци хадаа ухаан бодолые һэргээдэг, хурса болгодог. Медитациин үедэ урда тээнь хэһэн ябадалаа, үйлэ хэрэгүүдээ заатагүй шэнжэлхэ, сэгнэхэ хэрэгтэй. Хүдэлсэ бүхэнөө, хэлэһэн үгэнүүдээ, ухаандаа мухарюулһан бодолнуудаа, һанаһан һанал, хэлэһэн үгэнүүд, хэһэн ябадал нягта холбоотой байха ёһотой—энэ хадаа манай сурталай үндэһэн.

«ЛГ». Политическэ темэдэ медитацинга бололтой гү!

— Оо, болохо бэд даа.

«ЛГ». Юрэнхыдөө Танай юрын үдэр ямараар үнгэрдэг гээшэб!

— Эртэ бододогби, үглөөнэй дүрбэндэ. Тиигээд юһэн саг болотор жаһаа уншалга, медитаци хэдэгби. Тэрэнэй һүүлээр уншадагби, ерэһэн хүнүүдтэй уулзадагби, үдэр бүриингөө хэрэгүүдые эрхилдэгби. Заримдаа, илангаяа һүүлэй жэлнүүдтэ олон гү, али үсөөн хоногоор Энэдхэгэй ондоо нютагуудаар, хилын саагуур ябадагби. Тиихэдээшье часовой бүһэлүүрһээ дулдыдангүй, үдэрэйнгөө энэл гуримые баримталха гэжэ оролдодогби. Бүхы сагаймни дүрбэнэй гурбан хуби сэдьхэлэй һүзэгтэ, шажан мүргэлдэ зорюулагдадаг гээшэ ааба, үлөөшэ сагни шажан мүргэлдэ хабаагүй уялгануудта, политическэ ажал ябуулгада гарадаг ааб даа.

Политик болгожо байжа нам тухай мүнөө ходо бэшэнэ, теэд би политик бэшэ, гэлэн ха юмбиб. Гэлэн санаар гээшэ тон лэ гүн сэдьхэлдэ хабаатай юм, тэрэниием хэншье намһаа буляажа, болюулжа шадахагүй. Тон лэ хэрэгтэй болоходонь, хүнүүдэй намда найдажа, этигэжэ байхада, би политика руу оролсодог гээшэб.

«ЛГ». Хэр тиимэшье боп, нёдондо жэлэй түгэсхэлдэ долоон хоногтоо нэгэ дахин гарадаг «Пари-матч» гэжэ француз хэблэлэй үнгэргэһэн асуултын дүнгөөр, дэлхэйн эгээл хүндэтэй арбан политигай тоодо ороһон байнат, тэрэнние олон ушарта дурдан бэшэнэ...

— Һаяхан би Чехословаки ошооб, тэндэ шэнэ президент Вацлав Гавелтай танилсаха ушар гараа. Миниихеэр, тэрэ бидэ хоёрто адли зүйлнүүд олон хэбэртэй. Нэгэ онгосодо һуунхай һэлюуршэд гээшэ хабди. Тэрэ саанаа шадабаригүйшэгүүд даа. (Энеэнэ). «Яахыншье ергагүйдэжэл политик болоһон хүн» гэжэ Гавел тухай газетэнүүдтэ уншаа һэм. Бишьё тиимэб. Бидэ хоюулан анханайнгаа табисууреар бэшэ, харин тохёолдоһон ушарта хашагдажа, политическэ ажал ябуулга хэдэг болоһон байнабди. Сагта магад, али болохоор бэеэ дээгүүр абхуулдаггүй, бидэнэр шэнги, имагтал иимэ хүнүүд политикада ерэхэдээ, шэнэ амисхаал асаржа, политикые моралиин үндэр ёһо гуримтай болгожо шадаха аалам даа.

Политикада хабаадалсаһанайнь түлөө шажан мүргэлэй удамаршадые олонхи һүзэгтэн — би гансал нэгэ шажанта аха дүүнэр тухайгаа хэлэнэ бэшэб — шоо үзэдэг байха юм. «Хирэ тооһото политикын» нүлөөн доро шажан мүргэлнай арюун нангин удхаяа заатагүй гээхэ гэжэ айна. Теэд политика заата заагүй хирэ тооһотой байдаг гэжэ хэн хэлээб? Сэхыень баталбал, арюун сэдьхэл бодол, үндэр хүсэл, һайхан уг зорилго — эдэ зүйлнүүд һая болотор хазагайруулагдадаг байжа болоо. Юундэб гэхэдэ, хүн түрэлтэнэй политическэ болбосорол бага байһан байна. Политическэ болбосорол хүгжэн дээшэлхэ, дотоодынгоошье, уласхоорондыншье хэрэгүүдтэ үнэниие баримталһан, сэхэ сэбэр политигуудые харахабди гэжэ зальбардагби, найдадагби. Миниихеэр, Зүүн Европодо тон лэ тиимэ политигууд засаг түрэдэ ерэжэ байна хэбэртэй.

«ЛГ». Зүүн Европодо боложо байһан хубилалтанууд хадаа юунһээ мүндэлөө гэхэбта, танай гэгээн үндэр түрэлтэ! Манай орондо тунхаглан зарлаһан политическэ шэнэ бодомжоһоо удхатай гэжэ һанадаггүй гүт! Ниитэ хүн түрэлтэнэй хүсэл зорилгые ангиин уг зорилгоһоо дээгүүр, гол шухалада тоолохо, уласхоорондын харилсаанда хүсэ хэрэглэхэһээ арсаха — энэ бодомжын ёһо гуримууд танда ойлгосотой, дүтэ байхаар гэжэ һанахаар байна...

— Энэ зүб. Президент Горбачёвой иимэрхүү ёһо гуримуудые соносхон тунхаглаһанда би баяртайб, шухаланъ гэхэдэ, тэдээнээ бэелүүлхые оролдоно. Хөөрэлдөөн, бэе бэеэ ойлголсолго, бэе бэеэ хүндэлхэ ябадал — энхэ тайбаниие мандуулмаар аша үрэтэй гансахан зам энэл гээшэ. Байгаалиин оршондо, хүнэй нюдэнһөө таһархай газарта, ямаршье зүбшэхэ асуудалгүйгөөр, миин лэ бэе бэеэ ойлгохын тула дэлхэйн түрүү политигууд жэлдээ нэгэ дахин уулзадаг болог лэ гэһэн дурадхал би үшөө зургаан жэлэй урда тээ оруулһан хүм. Тиигээл һаа, тусхай уулзалгануудта, хэлсээ баталхаяа һуухадань, түби дэлхэйн гол шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэдэнь, хүнгэн байха һэн гэжэ бата этигэлээ мэдүүлһэн байгааб. Энэ хадаа хэзээшье бүтэхэгүй, хубхай гоё дурадхал гэжэ тэрэ үеын олон хүндэ һанагдадаг байгаа ха юм даа, харин мүнөө тэрэ дурадхал бага багаар бэелүүлэгдэжэ байна, эндүүрэзгүй байһандаа би баяртайб.

Буддын шажанай үндэһэн удханууддай нэгэн болохо ахимсын, хүсөөр баалахагүй гэһэн уг удхын дэлхэй дээрэ улам бүри үргэнөөр дэлгэржэ байһанда би юунһээшье ехээр баярланаб. Бурхан багша Шакьямуниһаа эхилээд, оюун бэлигтэй хүтагтэ, философ Махатма Ганди хүрэтэр (энэ хүнэй зам миний анхаралые ходол татадаг, намайе зоригжуулдаг байгаа юм)— агуухэ багшанар хоёр мянга хахад жэл соо энэ уг удхые номноһон гээшэ. Тухайлхада, зол болоходо, ахимсын уг удхые ойлгон абаха хэмдээ хүн түрэлтэн хүгжэлтөөрөө хүрэжэ ерээ гээшэ ха.

Иигэжэ хэлэхэдэ, мүнөөнэй политигууд буддын шажанда ороо гэнэ бэшэб, эб найрамдалай хүдэлөөндэ тэдэнэй үнэн зүрхэнһөө оруулһан хубитые багадхаха гэжэ оройдоошье оролдоногүйб. Хэн нэгэниие буддын шажан тээшэ идхаха гү, али манай суртал ондоо номнолһоо дээгүүр гэжэ онсолхоёо оролдодоггүйб гэжэ би нэгэтэ бэшэ мэдүүлһэн байхаб. Зүб, буддын шажан сурталь, буддын шажанай сэнтэй зүйлнүүд хадаа даган этигэгшэдтээ аргагүй ехэ дэмжэлтэ үзүүлдэг гэжэ би тоолодог аабзаб даа. Тиигэбэ ябабашье, бүхы шажан мүргэлнүүд, бүхы үзэл сурталнууд ба политическэ байгуулганууд хүндэтэй байха зэргэтэй. Барандаа хүнүүдтэ хэрэгтэй, өөһэдыгөө тодорхойлхо зорилгыень харуулна ха юм.

Ц. ДОНДОГОЙ оршуулба.

«Литературна газетэһээ» абтаба.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

Арадайнгаа ёһо

...аншалнуудые һэргээе

...ДАНАЙ НААДАНУУДАЙ УДХА ШАНАР

...Тбилиси хотодо үн... ...онно научно-прак... ...ференцидэ хабаа... ...ноб. ...дүнгүүдэй ха... ...ёһоор, Закавказиин ...Азиин хэдэн һур... ...арадай наадануу... ...нуудые үнгэргэ... ...бэшэ дүй дүр... ...байна. Спор... ...нүүдээр һорил... ...үнгэргэлгэ хадаа ...болон спортдо ...хабаадуулха хэ... ...нүлөө үзүүлнэ ...дээрэ тодор...

...ондо тэрэ үедэ ...дээр һонирхо... ...үсөөн һэн. Харин ...байдал ямар гээ... ...ооор ябахадаа, ...рабабди. Хориин ...нуудай һураг... ...бариладаагаар, ...ар һонирходог ...һургуулинуудта ...секцинүүд хү... ... Хандо Базаро... ...эзэнэртэй уул... Кузнечнэ үйлсээр ... гүгшэнэй ба... ...шэндөө үхибүүд ...жа, шагай наа... ...туулмагаар дүү... ...тай юм. Шагай ...үгүй үхибүүдые ...һурадаг. Манай ... экспедициин ...энэртэй хани ха... ...һэн. Эгээл ту... ...эрээндэ ерэхэдэ... ...амар наада мэ... ...һаа сэхэ асуу... ...шэмэй шадаха, ...юумэез харуул... ...лоо һэмди.

Буряад зоной соёл болон ажаһуудалые шэнжэлхэ талаар академическэ экспедицинүүдые 12 сезоной туршада би удэридэаб. Тиигэхэ үедөө Зүүн Сибирьтэ буряадуудай ажаһуудаг бүхы шахуу газарнуудаар ябаабди. Тиигэжэ арадай 57 наадантай танилсаһан байнабди. Тэдээн сооһоо 14-ниинь хүдөөдэ ажал хэхые харуулдаг. Спортын 18 зүйлнүүд бии. Ажаһуудалай үйлэ харуулһан 7 наадантой танилсаабди. Дуу, хатартай 3 наадан, шог ёгто 15 наадан тухай мэдэжэ абаабди.

Нютаг бүхэндэ өөр өөрын онсо түхэл шэнжэтэй наадануд байдаг. Гэхэ зуура мүнөө үедэ нютаг нютагай наадануд хамтаржа сугтаа газар бүри наадагдадаг болоо гэһэн тобшолол хэхээр байна. Энэ хадаа ехэ һайн үзэгдэл гэхэ хэрэгтэй. Арад бүхэнэй соёл болбосоролоо хүгжөөлгэдэ, арадуудай хоорондохи харилсаа холбоо бэхижүүлгэдэ эдэ бүгэдэ ехээр нүлөөлнэ бшуу.

Буряад арадай наадан бүхэн онсо шэнжэтэй байдаг. Зарим наадануд мүнөө сагта шэнэ удха шанартай болоод, зоной дунда үргэнөөр наадагдадаг болонхой. Тиихэдэ урда сагта шажанай удха шанартай ба түрэ найрай дуунууд мүнөө болоходо, бодото удха шанараа алдаа.

Арад бүхэнэй наадануд хүмүүжүүлхы талаар айхабтар ехэ удха шанартай юм. Тиимэһээ арадай наадануудые республикымнай һургуулинуудта үргэнөөр үзэхэ, шудалха, наададаг болохо ёһотой гэжэ һанагдана.

И. ТУГУТОВ, түүхын эрдэмэй доктор, профессор.

Ажалшадай бэшэгүүдһээ

ШЭНЭ ХҮШӨӨ БОДХООБО

Агуу Илалтын 45 жэлэй ойн баяртай дашарамдуулан, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда наһа бараһан 46 баатар хүбүүдэйнгээ дурасхаалыень мүнхэлэн, Далахай нютагта хүшөө бодхоогдобо.

Агуухэ дайнай эхилхэдэ, манай Далахай нютагһаа 90 гаран хүбүүд албанда мордоо бэлэй. Урдань Утаата нютагтайгаа хамта суг хүшөө бодхооһон байгаа. Мүнөө 45 жэлэй ойтой дашарамдуулан, аминдаа Далахай нютагтаа хүшөө бодхоохые дайнай ба ажалай ветеранууд Ринчин Гомбоевич Дашапилов, Хандажап Банзаракцаевич Будаев гэгшэд дурадхал оруулжа, сомоной Соведэй түрүүлэгшэ Борис Лайдапович Жигжитовэй ударидалга доро тэрэ хүшөө бодхоогдобо.

Совхозой ажалшад, ажалай ветеранууд, һургуулиин һурагшад, багшанар бага ехэгүй барандаа сугларжа, сэсэгүүдые табиба. Дайнай үедэ үдэр, һүниие илгангүй ара талада хүдэлһэн үбгэд, хүгшэдтэ 50—50 түхэриг бэлэг барюулагдаа.

Һүүлээрнь сайлалга хэжэ, амтатай бууза, шакаһан шүлэн, нэгэон сай гэхэ мэтээр залуушуул ветерануудые хүндэлбэ. Һургуулиин уран һайханай бүлгэмэй гэшүүд концерт наада табижа, хүхюун альга ташалган болобо. Энэ нютагай хүн зон Агуу Илалтын 45 жэлэй ойн баярые иигэжэ нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаһан байха юм.

Л. ШОЙДОРОВА

Захаамнай район

Далахай һуурин

«ГАРМОНЬ, НААДЫШ!»

«Металлург» клубта «Гармонь, наадыш!» гэһэн конкурс түрүүшынхеэ болобо. Зал соо хүн зон дүүрэн суглараа. Гармониин хонгёо аялга дуунда дуратайшуул олон ха юм. Харанхы һууринай библиотекарь М. Р. Тимофеева арадай хүгжэмэй инструмент болохо гармониин яагаад бии болоһон тухай һонирхолтойгоор хөөрэбэ. Тэрэ анхан Германида бүтээгдэд, XIX зуун жэлэй һүүл багаар Россида дэлгэрээ һэн хаш. Гармоньгүйгөөр мүнөө ямаршье баяр зугаа үнгэрдэггүй гүб даа.

Һүүлээрнь нютагай гармонистнууд сценэ дээрэ гаража, урданай вальснуудые наадаба, частушкануудые дуулаба. Харагшадшье һула һуугаагүй, тэдээнтэй хамта дуулалсаа, һанделинуудай хоорондохи зайда гараад, хатаралдаа. Фронт дээрэ дайлалдаһан, ара талада ажаллаһан П. П. Хантаков, А. Д. Бонеев, А. Л. Сабашникова, З. В. Протасова, К. И. Смородникова гэгшэд эдир залуу наһандаа бусаһан мэтэ болоод, уряа.

Наада хүтэлэгшэ Екатерина Ешкина илдам зохид, хүхюун согтой абари зангаараа хүн бүхэнэй зүрхэ сэдьхэлые хүлгүүлжэ шадаа. Шогтой солгёон частушкануудые наадаһан дайнай ба ажалай ветеранууд Васса Андреевна Коноваленкова, Николай Николаевич Андриевский гэгшэд «Гармонь, наадыш!» гэһэн конкурсдо илажа гараһан дээрэ тоологдоо. Тэдээндэ тусхай шангууд барюулагдаа.

Дуу, хүгжэмэй долгёор нэгэдүүлэгдэһэн харагшад сэдьхэлээ ханажа, илангаяа Харанхын 18-дахи СПТУ-гай һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин талаар директорэй орлогшо Любовь Дамбаевна Бадлуевада баяр хүргөө.

Е. СУРМАЧ.

Хяагтын район

...ЫН ТАСС · АПН · саанаһаа

...ҺУНГАЛТАДА БЭЛЭДХЭЛ

...НРБ-гэй Арадай ...ранда депутадуудай ...ын түлөө тэмсэлдэ ...идат хабаадана гэ... ...һунгуулиин комис... ...ретарь Д. Попов мэ... ...10-да, 17-до үн... ...һунгалта НРБ-дэ ... үйлэ хэрэгүү... ...адань хүгжөөхын ...ала удха шанартай ...ээнтэй дашарамдуу... ...ниие үнгэргэлгын ...ндэ Болгариин оло... ...аралаа хандуулна. 37 политическэ парти болон 8 нэгэдэл тэмсэлдэ хабаадана.

Һунгалта тухай баталагдан абтаһан хуулиин ёһоор, дуугаа үгэлгэ хамтадхагдаһан гуримаар үнгэргэгдэхэ. 200 һунгуулиин районой тус бүхэндэ нэгэ арадай түлөөлэгшэ һунгагдаха. Хэдэн депутадуудай һунгагдаха ёһотой 28 томо ехэ районһдо партиина списогуудай түлөө дуугаа үгэлгын үндэһөөр 200 гаран парламентари тодорхойлогдохо.

СССР-эй ПРЕЗИДЕНТЫЕ УГТАХААР БЭЛДЭНЭ

САН ФРАНЦИСКО. Хаһи ёһоной албанай хэрэгээр США-да ерэхэдээ, СССР-эй Президент М. С. Горбачев Президент Дж. Буштай уулзажа, хөөрэлдэһэнэйнгөө һүүлээр Америкын эгээл гоё һайхан хотонуудай нэгэн — Сан-Францискада, оронойтомо ехэ дээдэ һургуулинуудай ба эрдэм ухаанай түбүүдэй нэгэн болохо Стэнфордскэ университедтэ хүрэхэ юм гэһэн мэдээсэлые Калифорни штадай хүн зон ехэ ураа баяртайгаар угтаба.

«Михаил Горбачевой үүсхэлээр Советскэ Союзда эхилһэн гайхамшагта түүхэтэ үйлэ хэрэгүүд горитой ехэ хубилалтануудые үүдхэбэ. Тэрэнэй бэелүүлжэ байһан хубилалтануудай амжалтань юуб тэхэдэ. Москва болон Вашингтон хёмороо зүришэлдөөгөө болюулжа байна гэжэ нютагай бүхы газетэнүүд, радио болон телевизионно станцинууд дамжуулна. Тиимэһээ совет хүтэлбэрилэгшын Сан-Францискын тохой шадар ерээд байхадань, олондо мэдээсэхэ ба хубилган шэнэдхэлгые бэелүүлхэ талаар тэрэнэй үргэн ехэ хараа бодолые арад зон дэмжэхэ ёһотой.

ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮДЭЙ ДОЛООДОХИ ШАТА

ВЕНЭ. Европодо этигэл найдалые, аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ хэмжээнүүдээр хөөрэлдөөнүүдэй долоодохи шата Австриин ниислэл хотодо боложо байна. Европын 33 гүрэнэй, США-гай болон Канадын түлөөлэгшэд тэрээндэ хабаадана. Нютагай адаглагшадай һанамжын ёһоор, ниитэ Европын уулзалгын ашаг үрые дээшэлүүлхын, энэ түбидэ этигэл найдалай ба аюулгүй байдалай хэмжээнүүдые бэелүүлхэ документ баталан абаха талаар зүбшэн хэлсэгдэжэ байһан асуудалнуудые үргэнөөр хангахын тула хөөрэлдөөнүүдэй эрилтэ дэлисые улам үргэдхэхэ гээшэ тэрэнэй гол зорилго болоно.

Энээнэй тула үндэһэ баримтанууд бии. Зэбсэгтэ хүсэнүүд болон бүү зэбсэгүүд тухай мэдээсэлнүүдые халан абалсаха, адаглалгын эрхэ байдалые һайжаруулха, хиналтын олон аргануудые нарижуулха гэхэ мэтэ хөөрэлдөөнүүдэй гол шухала асуудалнуудаар үгэөө ойлголсолгын тодорхой зүйлнүүд энэ хуралдаан дээрэ хараалагдаха байна. Ниитэ Европын дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга дээрэ табигдаһан документын үнэхөөрөошье горитой ехэ удха түгэлдэр байхын тула хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадагшад ехэ юумэ бэелүүлхэ ёһотой.

ТҮРҮҮШЫН ШИИДХЭБЭРИ

УЛААН-БААТАР. Политическэ партинууд тухай эндэ хүсэндөө ороһон хуулитай бүрин хүсэдөөр зохилдуулжа, Монголой Арадай Республикын Верховно сүүд орон доторoo политическэ партиие хуулита ёһоор бүридхэлдэ абаха тухай түрүүшын шиидхэбэри баталагдан абтаба. Монголой Арадай-революционно парти — МНРП нэгэдэхи номертойгоор бүридхэлдэ абтаба гэжэ «Үнэн» газетэ мэдээсэнэ.

МНРП 1921 ондо Арадай революциие толгойлоо һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо монгол арадай үндэһэн аша туһые залан сэхээр хамгаална гэжэ эрхэтэдэй хэрэгүүдэй талаар МНР-эй Верховно сүүдэй коллегиин тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ. Урдандаа тэрэ Монголой Арадай парти гэжэ нэрлэгдэдэг һэн. Удаань тэрэнэй нэрэ хубилгагдажа, иимэ нэрэтэйгээр бүридхэлдэ абтаһан байгаа.

Урда тээнь гаргаһан алдуу эндүүгээ мэдэржэ, эдэ бүгэдэнһөө залан сэхэ тобшололнуудые хээд, Монголой Арадай-революционно парти шэнэдхэгдэн хубилгагдажа байна. Тэрэнэй зэргэнүүдтэ 90 мянга гаран гэшүүд тоологдоно гэжэ МНР-эй Верховно сүүдэй баталан абаһан шиидхэбэри соо заагдана.

ИНАГ ДУРАНАЙ ДУНДАРШАГҮЙ ХҮСЭН

Инаг дуран гэжэ бии юм. Хэрбээ тэрэ ажабайдалаар, элдэб туршалгаар шалгагдаhан hаа, найдамтай. Шуhата дайнай дүлэн соогуур, үхэлэй урдаhаа сэхэ хараhан, шархатаhан сэрэгшэдэй хоорондо мүндэлhэн б а й б а л, хэзээдэшье мартагдашагүй хүсэтэй, элшэтэй, шэдитэйшье байха...

Смоленскэ областьдо түрэhэн Вася Кошелев Ярославль хотын басаган Лиза хоёр госпитальдо танилсаhан юм. Медицинскэ училищи мэнэ hаяхан дүүргээд байhан Лиза нүхэр басагантаяа военкомат ошожо, дайнда эльгээхыень гуйгаад, нүүдэл госпитальдо хүдэлхэ болоhон байгаа.

— «Госпитальнай нэгэ газартаа юрэдөөшье байдаггүй hэн. Сэрэгүүдэйнгээ хойноhоо ябадаг hэмди. «Летучканууд» фронтhоо шархатагшадые сэб сэхэ асарха. Нэгэ иимэ летучкаар ерэhэн шархатагшадай дунда Вася Кошелев байhан юм. Үндэр бэетэй, ута нарин аад, аргагүй туранхай хүбүүн хүлөө шархатаhан байгаа. Түрүүшээр тэрэниие ехэ обёороошьегүй hэм. Бултадаа аб адлинууд шэнги байха. «Дүүхэмни, инагхамни, абарыш даа, туhалыш даа»,— гэжэ бултадаал гуйжа байдаг hэн. Вася хэдэн hара хэбтэhэнэй hүүлээр хүл дээрээ бодоходоо, намда али болохоор туhалха гэжэ оролдохо. Эмүүдые, градуснигуудые тараажа үгэхэ. Тиигэжэ ябахадаа, намайе нэгэл ондоохоноор харан энеэбхилжэ, элдэб аргаар анхаралыем татахые ехэл оролдодог бэлэй. Госпитальдо хүндөөр шархатагшадhаа гадна hайн боложо байгшадай команда гэжэ байгаа. Вася тэндэ ороходоо, намайгаа кишэ тиишэнь уриха шадалтай болоо. Санаар hолжорхоёо гарадаг байгаабди. Тэрээнтэй нүхэсөөд ябахадамни, ехэ зохид, зөөлэн абаризантай, аргагүй найдабаритай байгша hэн. Удангүй hайн болоод, фронтоо бусахадань, дэлхэй намда хогоосон шэнги болошоо бэлэй. Фронтhоо Васиингаа түрүүшын бэшэг абахадаа, ямараар баярлаа, баярлаhандаа бэрхираашье hэм. Бэшэгүүдыень үдэртөө үбсүүн багтаа барихаш hуниндөө унта унтатараа үнэрдэжэ, дэрэ дороо хэхэш даа. Иигэжэ госпиталиин оршом соо уулзажа, сээшадаа бэе бэегүйгөөр ажаhууха аргагүй болоходоо, 1943 ондо гэрлээ hэмди даа,— гэжэ Елизавета Александровна хөөрэнэ.

— Хөөрыт даа саашань. Дайнай түлэг боложивайhан үедэ хайшан гэжэ гэрлээ hэмта?— гэжэ асуубаб.

— Васимни ерэхэдээ, 1000 түхэригөөр худалдажа абаhан хоёр шэл самогонтой байгаа. Нүхэр басагантаяа нэгэ айлэйдэ байдаг hэмди. Тэндээ медсестранууд, санитаркануудаа урижа асараад, түрэ найр наяруулаа hэмди. Ехэ хүхюун, гоё байгаа hэн. Унатараа шахуу хатаралдаабди. Шэхэнэй шэмэг амаршалганууд, хүгжэм, дуун таhараагүй hааб даа.

— Елизавета Александровна, иигэжэ хэгдэhэн түрэ найртнай үнэхөөрөөшье мартагдахагүйл даа.

— Түрэдэмнай хоёр шэл архи гараа гээд бодоходо, мүнөөнэй байдалаар энеэдэтэй шэнги юм бээз. Харин мянган түхэриг гаргашалагдаа гэжэ hанахада, яhала тааруу байдаг,— гээд хөөрэлдэжэ hуугшамни энеэбхилбэ.

— Саашанхи ажабайдалтнай ямараар ябааб?

— Тус тус газартаа албаяа үргэлжэлүүлжэ, дайнай илалтаар дүүрэтэр ябаhан хоёр гээшэлди даа. Илалтын hайндэрые Эстонидо угтаабди. Василий Андреевични 1955 оч болотор Совет Армида алба хэжэ ябаhан юм. Капитан нэрэ зэргэтэй болоод байтараа, армиhаа табигдаа hэн. 1946 оной майн 11-дэ хүбүүтэй болоо hэмди. Илалтын нэгэ жэлэй ойн баяр манай хүбүүнэй түрэhэн үдэртэй тудаа шахуу гэшэ hэн. Баяр дээрэмнай баяр болоо hааб даа.

Уданшьегүй Воронеж нүүжэ ерээбди. Тэндэ Васимни райсобесто ажалда ороо. Ямаршьегүй hайнсаар хүдэлжэ байтарнь, энэ хүдэлмэриеэ шудалха ёhотойш гээд Ленинград городтохи гурбан hарын курсада эльгээгээ hэн. Тэндэ hуража байхадаа, Буряад оронoй түлөөлэгшэ Хамагановтай танилсаа, нүхэсөө. Тиигээд тэрэнь республикаяа урижа, бидэ 1958 ондо иишэ нүүжэ ерэhэн намтартай зомди,— гэжэ хөөрэбэ.

Антон Халбаевич Хамаганов тэрэ үедэ Буряадай социальна хангалгын министр байгаа. Аяар холоhоо асарhан шэнэ мэргэжэлтэнээ аппаратдаа инспекторээр хүдэлгэжэ байтараа, 1963 ондо Советскэ райсобесые даагшаар томилhон юм.

— Харин та, Елизавета Александровна, хаана, ямар ажалда ороо hэмта?

— Шэлэй заводой посёлогто байратай болоhон аад, тэндэхи больницадаа мэргэжэлээрээ хүдэлжэ эхилээ hэмби. 1971 ондо хотынгоо түб Ербановай нэрэмжэтэ үйлсэдэ болбосон түхэлтэй байра абахадаа, 1-дэхи поликлиникэдэ хүдэлжэ эхилhээр, мүнөө болотор тэндээб даа.

— Мүнөө болотор хүдэлнэб гэжэ гү? 1923 ондо түрөөб гээ hэн гүт даа...

— 1940 оной августhаа эхилээд лэ, мүнөө болотор медсестрагаар хүдэлжэ ябаналби даа. 1-дэхи поликлиникын невропатологой хажууда хүдэлдэг хүм. 38-дахи кабинедтэ ерэхэдэтнай болохо.

Тэзд гэртээ хоюулаабди, юу хэхэбши? Василий Андреевич 1919 оной ха юм. Баhал хүдэлнэ. Нэгэ хүбүүмнэй гурбан аша бэлэглэнхэй. Аха эргээрээ тэдээндээ туhалдагбди,— гээд Е. А. Кошелева сэдьхэлээ ханангяар хөөрөөгөө түгэсхэбэ.

Дайнай, партиин бэ ажалай ветеран Василий Андреевич Кошелев манай автономито республикын социальна хангалгын албанай эгээл үнинэй хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэн болонхой. 55 жэлэй стажтай В. Л. Кошелевые сугтаа хүдэлдэг нүхэдынь «бүхы юумэ мэдэхэ энциклопедимнай» гэжэ нэрлэнэ. Энэ албанда гушэ гаран жэлдэ үнэн сэхээр хүдэлжэ байхэ үедөө нүхэр Кошелев дүрбэн министртэй хамта ажаллаа. «Дайнай инвалид, политработник ябаhан нүхэр Марков хүн талаараа аргагүй hайн юм hэн. Бусадшье хүдэлмэрилэгшэднэй тиигэжэ хэлэхэ байха. Антон Хамаганов, нүхэрни, юрист мэргэжэлтэй hэн. Бэрхэ министр байгаа. Елизовые ехэ hайн мэдэхэгүйб даа. Юушье гэжэ дурсажа шадахагүй байнаб. Мүнөө байhан Вилия Алсантьевнамнай айхабтар анхаралтай, зөөлэн, зохид хүн. Эхэнэр хаяал ондоо даа. Социальна хангалгада иимэл министр байха ёhотой,— гэжэ ажалай ветеран тоолоно.

— 71 наhатай манай Василий Андреевичэй хайшан гэжэ хүдэлдэгые харахада, атаархамаар юм гүб даа. Үглөөнэй 8 часhаа үдэшын 6 час хүрэтэр тэрхяа үндылгэнгүй (үдын хоолой нэгэ часгүйгөөр) hууха зуураа, ямаршье үедэ ямаршье асуудалтайгаар хандаа hаашни, түр зуура харюу үгэдэг, ямар hонор гээшэб! Гайхалтай,— гэжэ министрэй орлогшо Г. М. Чубукова тэмдэглээ hэн.

— 1979 ондо пенсидэ гараа hэм. Тэзд нэгэшье жэлдэ гэртээ hуугаагүйб. Бэеэ хэхэ газар олдохогүй хэбэртэй байгша. Ажал дээрээ, коллектив соогоо байжа, сохом шадаха, мэдэхэ юумээ хэжэ hуухада, жаргал юм ааб даа. Хүрөө болоо гэтэрнь хүдэлжэл байха дуран бии. Ажалhаа эсэхэ гэжэ намда байдаггүй,— гээд Василий Андреевич хөөрэбэ.— Тээдшье мүнөө манай албанай хүдэлмэрилэгшэд ойгоргүй ехэ ажалтай боложивайна. Пенси тухай хуулида хубилалта оруулагдана. СССР-эй ерэдай депутадууд шэнэ хуулиин проектые ямар арсалдаатайгаар зүбшэн хэлсэнэ гээшэб? Эгээ мүнөө бидэ Баунтын, Хойто-Байгалай, Муйскэ районуудай хүдэлмэрилэгшэдэй пенсиин хэмжээе шэнээр тоолон гаргажа байнабди. Тэндэхидэй пенсиин эгээл ехэнь 120 түхэриг байhан hаа, мүнөө 156-да хүргэгдэбэ. Шэнэ пенсинь байгша оной январиин 1-hээ түлэгдэхэ юм. Үшөө тиихэдэ инвалидууд hарадаа 50 түхэриг абадаг hааб даа. Мүнөө 70-да хүргэгдэжэ байна. Түрэлхиин инвалид үхибүүдтэ (16 наhа хүрэтэрнь) 30 түхэриг түлэгдэдэг hаа, 1990 оной январиин 1-hээ 70, II, I бүлэгэй инвалидуудта мүн лэ 70 түхэриг хүрэтэр дээшэлүүлэгдэбэ гээшэ. Эдэ бүгэдые бидэ мүнөө тоолон гаргажа hуунабди. Харин 1991 ондо шэнэ Хуулиин абтахада, бултыень дахинаа тоолохо болохобди,—гэжэ нэмэбэ.

Буряадай АССР-эй Социальна хангалгын министерствын пенсионно таhагта миил 8 хүн хүдэлдэг. Тэдэнэр ажалайнгаа ехэ болоходо, hуниин 11—12 час хүрэтэршье hуудаг. Япон, США болон техническэ хүгжэлтэ түгэс бусад оронуудтал адли манай орондо тоолон тодорхойлхо талаар оньhото түхеэрэлгэ, машинка, аппарадууд үгы ха юм даа. Тиимэhээ үглөөнhөө үдэшэ болотор бүхэ гэгшээр hууха уялгатай социальна хангалгын албатад тэсэжэл гарадаг янзатай. Тэдэнэй дунда партиин, ажалай ба дайнай ветеранай зэргэ ябалсахань hайшаалтай.

1939 ондо' сэрэгтэ абтаhан Василий Кошелев дайнай илалтаар дүүрэтэр ябаа юм. Старая Русса шадар 1942 ондо партида ороо. Улаан Одоной хоёр, Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын| дайнай 1 шатын орденуудаар, хэдэн медаляар шагнагдаhан капитан Василий Александрович Кошелев түүхэтэ Илалтые Прибалтикада угтаhан намтартай. «Тэрэ үедэ Прибалтикые дайсанhаа сүлөөлөөд байхадаа, нулимсаяа гоожуулан баярлаа hэмди. Харин мүнөө тэдэнэй манhаа hалаха гэжэ hэдэжэ байхада, гомдожо нулимсаяа гаргахаар байна»,— гээд сэрэгшын халаглахада, ойлгохоор бэлэй.

Гүрэн түрээ хамгаалан, тэрэ ехэ дайнда шуhаяа адхалсажа, Агууехэ Илалта шэрээлсэhэн В. А. Кошелевой болон бусад нүхэдэймнай хэрэг нангин. Фронтовигууднай энэ Илалтые 45-дахи жэлээ тэмдэглэжэ байхадаа, олон юумэн тухэй шэбшэхэ бээтай болоно. Амгалан сагай үедэ зоной дунда пенси тухай хууляар лекци, хөөрэлдөөнүүдые хэжэ ябаhан коммунист-сэрэгшэ, социальна хангалгын отличник В. А. Кошелевой үгэнүүд хүндэтэйгөөр угтагдадаг юм.

Кошелевтон Эхэ оронойнгоо аша туhада хамта зуу гаран жэлдэ хүдэлжэ ябана. Басагаяа алдажа, ганса хүбүүтэй үлэhэн эдэ хоёр хүгшэд үндэр наhатай болоод хүдэлжэ ябахадаа, зөөри зөөшын хойноhоо обтоhон хоёр бэшэ. Хүбүү, бэринь инженернүүд, бээз даанхай ажаhуудаг. Эдэ хоёр хүгшэд ажал хэнгүй hуужа шадахагүй хүнүүд. Үхэлэй нүхэн руу үдэр бүри унахаар шахуу ябаhан харата муухай дайнда бэе бээз хайрлажа, бэе бээз зоригжуулжа hураhан эдэ хоёр инаг нүхэд, минии hанахада, мүнөөшье болотор бэе бээз дүнгэжэ, шангаар барижа шадана. 46 жэлдэ хамта ябаhан эдэ хоёр инаг дуранайнгаа hайхан байhанай ашаар амгалан сагта алтан түрээ наяргахань болтогой.

Инаг дуран гэжэ, нүхэд, бии даа, этигэты.

В. ТОКТОХОЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Василий Елизавета хоёрой фронт дээрэ hамбаашалан уулзалгын үе.

Спорт *Спорт* *Спорт* *Спорт* *Спорт* *Спорт*

ТОБШОХОНООР...

БОКС. РСФСР-эй түрүү hуури эээлхын түлөө мүрысөөн эдэ үдэрнүүдтэ Ангарск хотын Спортын байшан соо үнгэргэгдэжэ байна. СССР-эй спортын мастернууд Т. Шутуков, С. Хорлоев, О. Пятков, Е. Мурзин, О. Бадмаев, А. Тангасов, Б. Батуев, В. Бардахеев, Ю. Борисов, О. Широков, Ж. Бадмаев, А. Овчаренко, И. Назаров, В. Знайденко болон бусад Буряад ороной нэрэ хүндые хамгаална.

hУР ХАРБАЛГА. Спортын энэ зүйлөөр Россин Федерациин түрүү hуури эээлхын түлөө мүрысөөн Орёл хотодо эхилбэ. Нёдондо жэл манай республикын суглуулагдамал команда РСФСР-эй чемпионууд болоо hэн. Байгша ондо уласхоорондын классай спортын мастернууд Валентин Дарханов, Валерий Лысенко, СССР-эй спортын мастернууд Жаргал Дамбиев, Маюр Ринчиндоржиев, Саян Жалсараев, Александр Савельев, Валентина Савельева, Маргарита Китаева, Ирина Болдохонова, Намжил Шутукова, Елена Цыганова болон бусад Буряадай АССР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ ороно.

БАРИЛДААН. Дүлиишүүлэй дунда дүрэ буляалдалгын барилдаагаар РСФСР-эй түрүү hуури эээлхын түлөө мүрысөөн Пензэ хотодо дүүрэбэ. Хорёод область, хизаар болон автономито республикын суглуулагдамал командануудай дундаhаа манай республикын түлөөлэгшэд онсо шалгаржа, хоёрдохи hуури эээлээ. Хубиин тоосоогоор Буряадай АССР-эй физическэ культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ, РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник В. М. Сыдеевэй hурагша — дэлхэйн чемпион, ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэн, спортын мастер Андрей Захряпин 90 килограммай шэгнүүртэн сооhоо илалта түйлажа, Россин Федерациин чемпионой нэрэ зэргэдэ дүрбэдэхеэ хүртэбэ. Манай 8 барилдаашад шэхэ хатуу хүнүүдэй дунда дүрэ буляалдалгын барилдаагаар СССР-эй түрүү hуури эээлхын түлөө Душанбе хотодо үнгэргэгдэхэ мүрысөөндэ хабаадаха юм.

КАРТИНГ. Эдиршүүлэй дунда картингаар урилдалгаар республикын түрүү hуури эээлхын түлөө мүрысөөн хоёрдохёо үнгэргэгдэбэ. 10 гаран командын зуугаад эдир спортсменууд хабаадаа. Гусиноозёрскын хүүгэдэй спортын hургуулиин суглуулагдамал команда чемпионой нэрэ солодо хүртөө. Авиационно заводой «Забайкалец» гэжэ спортклубай, Онохойн Пионернүүдэй ордонгой дэргэдэхи секцинүүдэй түлөөлэгшэд удаадахи hууринуудта гараа.

ШАТАР. «Азиин түб» гэжэ бүхэсоюзна мүрысөөн Тувын АССР-эй ниислэл — Кызыл хотодо болобо. Спортын мастерта кандидат Э. Халудоров, нэгэдэхи разрядтайшуул М. Леонов, С. Жеребцова гэгшэдhээ бүридэhэн Буряадай АССР-эй команда илалта түйлаа. Хубиин тоосоогоор Эдуард Халудоров 11-hээ 8 очко абажа, эрэшүүлэй дундаhаа гурбадахи шатын дипломоор шагнагдаhан байха юм.

Б.-М. ЖИГЖИТОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

СССР-эй Президент, КПСС-эй Центральна Комитедэй Генеральна секретарь Михаил Сергеевич Горбачев ороной арендаторнуудтай уулзаба гэhэн мэдээсэл хэблэлдэ толилогдоо hэн. Энэ уулзалга дээрэhээ ТАСС-ай корреспондентнүүдэй бэшэhэн тоосоон «Элдэб түхэлэй экономикын ашаар үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ» гэhэн гаршагтайгаар газетын мүнөөдэрэй номерой нэгэдэхи, хоёрдохи болон гурбадахи хуудаhануудта барлагдаба.

Газетын мүнөөдэрэй номерой дүрбэдэхи хуудаhанда ажалшадай элүүр энхын асуудалда зорюулагдаhан материалнууд барлагдаа.

«Формация» гэжэ үйлэдбэриин республиканска нэгэдэлэй генеральна директор Анатолий Борголович Апхановтай журналистын үнгэргэhэн интервью «Манай аптекэнүүдтэ ямар эмүүд байнаб?» гэhэн гаршагтайгаар байха.

Мүн энэ хуудаhанда спортын тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари олоной hонорто үгтэбэ.

ХЭНЭЙНЬ ХҮЛЭГ ХУРДАН БЭ?

Республикын ипподром. Энэ үдэр наратай дулаан боложиво, хотын ажалшад сэбэр агаарта сэнгэхээ тала дайдаар гараа гээшэ. Харин нүгөөдэ заримашуулынь — хатарша хүлэгүүдэй урилдаанда дуратайшуул ипподром тээшээ субаба.

— Зунай хаhын нээгдэhэн заншалта урилдаанда хурдан солбон хүлэгүүд табигдахаар хараалагдана. Тэдэнэй дунда гансашье ипподромой хүлэгүүд бэшэ, мүн Мухар-Шэбэрэй, Загарайн, Тарбагатайн, Ивалгын районуудай ажахынуудай хурдан хүлэгүүд хабаадуулагдана,— гэжэ ипподромой директор Ц. Ц. Ринчинов хөөрэнэ.

Үдэрэй 12 часhаа хүлэгүүдэй урилдаанай зунай хаhын нээгдэhэндэ зорюулагдаhан шанда хүртэхын түлөө хатарша табан морин урилдаанда табигдаба. Гурбатайхан наhатай гэн гэhээ, урилдаанай харгы дээрэ хүлэгүүд хурдан солбоноо харуулжа, сугларагшадые баясуулна. 1600 метрэй зайда урилдаhан хүлэгүүдэй дундаhаа моришон Жаргал Дондоковой жолоодоhон Гонг азарга зайгаа 2 минута 35 секунда соо гаталба. Удаадахи хоёр hуурида Петр Болдохонов Иван Сакулов хоёрой жолоодоhон Кукушка, Контакт нэрэтэй морид гараhан байба.

Тарбагатайн районой «Маяк» колхозой Гонг азарга жолоодоhон Дондоковто ипподромой директор Цыбик Цыремпилович Ринчинов хүндэлэлэй грамота, үнэтэ бэлэг сугларагшадай альга ташалган доро барюулба.

— Удаадахи ээлжээндэ 1000 метрэй зайда морид урилдаанда табигдахань. Түрүүлжэ ерэhэн моринои ээзэндэ моридой урилдаанай хаhын нээлгэдэ зорюулагдаhан шан барюулагдаха юм. Хараал даа, эндэ хэнэйнь хүлэг гүйгөөшэ, хатарша байгша ааб? — гээд ипподромой радиогоор соностоно.

Урилдаанда табигдаhан Мухар-Шэбэрэй районой «Эрдэм» совхозой, «Коммунизм», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай агта хүлэгүүдые ипподромой моридые hургадаг Елена Тыштыкова, Николай Торговской, Алексей Калашников, Валерий Васильев, Сергей Чечулин гэгшэд жолоодожо гараба. Эдэнэрэй дундаhаа Еленын жолоодоhон Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Казачка нэрэтэй гүүн зайгаа. 1 минута 12 секунда соо гаталжа түрүүлбэ. Харин «Коммунизм» колхозой Запад, «Эрдэм» совхозой Солист азарганууд эрхимлээшэhээ 3—5 секундээр хожомдожо ерэхэдээ, тус ажахынуудай түлөөлэгшэдые голхоруулба.

Гурбадахи ээлжээндэ 'орловско үүлтэрэй хатарша моридой урилдаанай ээлжээн боложиво, гоё hайхан бэетэй морид ипподромой харгыгаар hорилго хэжэ эхилбэ. Хоёр наhатай эдэ хүлэгүүд 1600 метрэй зайда урилдаха болоhон байба. Урилдааншье түлэгтөө орожо, хүнгэн тэргэдэ оруулагдаhан хүлэгүүд хуаа тооhо гээзгэтүүлэн урилдана. Эндэ Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ ажахын Типичная гүүндэ хүрэжэ хатарха морин энэ зайда үгы байба. Тиигэжэ энэ хүлэгые жолоодоhон хоёрдохи категориин жолоошон Игорь Акулов Мухар-Шэбэрэй районой «Эрдэм совхозой табиhан шанда хүртэжэ, ипподромой хүдэлмэрилэгшэдые баясуулна.

Дүрбэдэхи, табадахи ээлжээндэ урилдаhан хүлэгүүдэй дундаhаа гүрэнэй моридой заводой Резонанс нэрэтэй азарга, Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Злак азарга түрүүлэн ерэжэ, Хүрбын ОПХ-гэй, «Байгал» гэжэ hуралсалай ажахын шангуудта хүртэhэн байна. Илангаяа табадахи урилдаанда түрүүлжэ ерэhэн гоё hайхан, үндэр бэетэй азарга жолоодоhон Бурдуковский агтын жолоо зүбөөр барижа, 2400 метрэй зайе 3 минута 33 секунда соо гаталжа, олондо hайшаагдана.

— Республикын профсоюзуудай спортын бүлгэмэй шанда хүртэхын түлөө бэрхэшээлнүүдые дабалгатай мүрысөөн болохонь. Мүрысөөндэ спортын hургуулиин хүбүүд, басагад хабаадаха болоно,— гэжэ судья-информатор соносхоно.

Мүрысөөндэ хабаадагшад бүхыдөө 11 бэрхэшээл дабаха ёhотой. Эндэ hайн лэ hоригдоhон, ульгам морид хирэн, сухарингүй, хүнгэн солбоноор хэрайжа гарахадаа, олон очконуудые суглуулха ха юм. Бусадhаа түрүүлэн мүрысөөндэ гараhан Дмитрий Томский, Очир Мункуев, Сергей Разницын гэгшэдэй жолоодоhон хүлэгүүд хэдэ хэдэн бэрхэшээлнүүдые дабаhанай hүүлээр хирэжэ, нааданhаа гаргагдаба. Спортын мастерта кандидат Олег Вислов, спортын 1-дэхи разрядтай Эльвира Акулова хоёрой жолоодоhон хүлэгүүд бүхы бэрхэшээлнүүдые 1, 43—1,53 минутын туршада гаталжа, түрүү hууринуудые эээлбэ.

Хурдан хүлэгүүдэй урилдаанай хаhын нээлгэдэ зорюулагдаhан мүрысөөндэ хамтадаа 60 гаран морид хабаадуулагдажа, хэр зэргэ hорилготой байhанга сугларагшадта харуулба гээшэ. Саанамнай олон тоото мүрысөөнүүд болохоор хүлеэгдэнэ.

— Урилдаанай түрүүшын дүн хаража үзэхэдэ, Мухар-Шэбэрэй Тарбагатайн, Загарайн, Ивалгын районуудай ажахынуудhаа ерэhэн хүлэгүүд hайн бэлэдхэлтэй байба. Саашадаашье эдэнэр хурдан, солбон олон хүлэгүүдые hургажа, урилдаанда табиха бээз гээд хүлеэгдэнэ,— гэжэ ипподромой директор Ц. Ц. Ринчинов омогорхоо hэн.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: ипподромой директор Ц. Ц. Ринчинов түрүүшын урилдаанда эрхимлэжэ ерэhэн жолоошон Жаргал Дондоковто шан барюулжа байна. Урилдаанай зүргэ дээрэ.

Авторай фото.

Кино, театрнуудта

РУССКИЙ ТЕАТР ДРАМЫ
Гастроли в СССР Дарханского молодежного музыкального театра МНР. ШОУ-КОНЦЕРТ (хореографические миниатюры) — в 19-30.
«ДРУЖБА»
ОСТРОВ СОКРОВИЩ — в 10, БЕЗ ЕДИНОЙ УЛИКИ — в 18-20, МОЙ МУЖ—ИНОПЛАНЕТЯНИН — в 11-40, 13-20, 15, 16-40, 20-10, 21-50.
«ПРОГРЕСС»
Красный зал — РОДНОЙ РЕБЕНОК (2 серии) — в 9-40, 12-30, 15-20, 18-10, 20-50.
Зеленый зал — ПОД ПРИНУЖДЕНИЕМ — в 9-30, 11-30, 13-30, 15-30, 17-30, 19-30, 21-30.
«РОДИНА»
Я УЖЕ НЕ БОЮСЬ — в 10, 16, ПОД ПРИНУЖДЕНИЕМ — в 14, 20, 21-50, БЕЗ ЕДИНОЙ УЛИКИ — в 12, 18-10.
«ОКТЯБРЬ»
ЭТО БЫЛО У МОРЯ — в 9-40, 14, СЕМЬЯ (2 серии) — в 11-20, 18-10, 20-30, СЕМЬ САМУРАЕВ (2 серии) — в 15-30.
«ЭРДЭМ»
ЧЕРНЫЕ СТУПЕНИ — в 9-40, 14-20, ГРУЗ «300» — в 11-20, 12-50.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—Мультфильм. 10.05—«Семья Зитаров»—6 серитэй уран hайханай фильм. 3-дахи, 4-дэхи сери. 12.35—Футболоор Европын чемпионуудай кубок. Түгэсхэл, «Бенфика» (Португали)—«Милан» (Итали). 1-дэхи тайм. 13.25—Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд. 13.30—Время. 14.10—Футболоор Европын чемпионуудай кубок. Түгэсхэл «Бенфика» (Португали)—«Милан» (Итали). 2-дохи тайм. 16.45—«Портрет любимой женщины»—уран hайханай фильм. 17.25—«Тайна горного подземелья»—үхибүүдтэ фильм. 18.40—Гармонёор наадаха. 19.10—«С кровью и потом»—М. А. Шолоховой зохёохы ажал ябуулга тухай баримтата фильм. 19.30—Время. 20.00—«16-тай ба тэрээнhээ дээшэ наhатайшуулда». 20.45—Уран шүлэгэй долгин дээрэ. 20.55—«Семья Зитаров»—6 серитэй уран hайханай фильм. 3-дахи сери. 22.00—Время. 22.30—Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.40—Футболоор Европын чемпионуудай кубок. Түгэсхэл. «Бенфика» (Португали)—«Милан» (Итали). 00.20—Шэнэ hонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм 9.35, 10.35—Байгаали шэнжэлгэ. 4-дэхи класс. 10.05, 11.05—Испан хэлэн. 11.35, 12.35—Биологи, 8-дахи класс. 12.05—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 13.05—«Обретешь в бою»—уран hайханай фильм, 4-дэхи сери. УЛААН-ҮДЭ. 16.50—«Ая-ганга»—телеальманах (буряадаар). 17.30—Илалтын 45 жэлдэ. «Дурасхаал» гэhэн программа. 18.50—Байгал. 19.10—Буряад орон. 19.55—Соносхолнууд. МОСКВА. 20.00—РСФСР-эй Арадай депутадуудай нэгэдэхи съезд дээрэ.

НАШ АДРЕС: 670000, УЛАН-УДЭ ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретаркат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-63-86; 2-64-36; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана ... канской типографии ... издата Бурятской ... ректор 2-40-45 Н-03497. № 119.